

Jonorne Walla

Koolmeister

Joan Petru

1871.

1871.

R A-20531

R
12728

52
Luige Laus.

X

Summe Jaani
Sõbradele.

Pernos, 1843.

Trükkitud B. Võrmi kullo ja kirjabega.

Der Druck ist unter der Bedingung erlaubt, daß
nach Vollendung desselben die gesetzliche Anzahl Exem-
plare der Censur-Comität übergeben werde.

Dorpat den 26. April 1843.

(L. S.)

Censor Sähmen.

243973243

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

Hakkatusesks.

Meie südda on rõmus, kui õlge meeste tegu-
gudest kuleme ehk loeme. Misugusid mehhi
on igga rahwa seas ja iggas keles olnud,
ja on weelgi ollemas. Ka meiegi rahwa
seas on mehhi olnud, kelle nimmed auuga
nimmetakse; agga et meie keles mitte weel
ni paljo ei olle kirjitud, kui meie naabre
rahwa, Lätti ja mu rahwa keles, sellepärast
olleme meie neist kassinaste kuulnud, ja peale
sedda leitakse neid arwaste. Ei olle se ikka
mees, kel püksid jalgas; se on saggedaste
agga üks mehhe sarnane. Mees on agga
se, kellel mehhe südda ja mehhe hing rindus
on; mees agga se, kes omma liggimese heaks
ommast warrast, ommast termisest, ja mis
weel ennam kui se on, ommast ellust luggu
ei pea, nenda kui meie Luige Laus olli. —
Ka ühhe teise ausa mehhe nimmi on teada-
maks sanud, kes 1812mal aastal, kui se suur
kaotaw sõdda lahti olli, ning meie merre
wäggi Hollandi ma merre serwas prantsuse

wasto seisis, ka omma mehhise süddame,
 omma järso tarkuse ja julge pealehakkamise
 läbbi paljo au ja kido wäärt teggusid teggi,
 mis teistel melegi ei tulnud, ja mis kōik ikka
 heaks ja kassuks läksid. Temma nimmi olli
 Laggeda Jūrri, laewamehhed nimmetasid
 tedda Jürkaks. Üks wenne laewa pealik,
 nimmega Marlinski, kes sedda meest tun-
 dis, on temmast wägga ausaste kirjutanud,
 ja temma nimme unnustamataks teinud. Kes
 neid järgmisi lehti loeb, se luggego neid ho-
 lega, ja rāfigo neist ka teistele. Mitmel
 mehhel on tōest nissammasuggune südda rin-
 dus, agga temma tuffub, — ta polle weel
 unnest ärratud.

Merremees.

Kes sõidab seal kesi musta merd,
 Laia tolmumata teed?
 Ja lõhub julgesti möda merd;
 Ja wõttis ellu, wõttis werd,
 Ei holi sest, et merri keeb,
 Et laene laenet wasto lõbb;
 Ja lendab kui üks merrelind,
 Walges wähtus temma rind.

Kes on need julged mehhe pojad,
 Kes lõhtwad seal need merre ojad?
 Kas sa siis tunne tedda wennikene,
 Se on meie Luuwikene. *)

Meie Luuwikeseks nimmetati üht illusat,
 tuggewat sõjalaewa, temma kange purjutamise,
 nāggusa ning kerge ollemise pärast. Ükski
 teine laew temma wasto eddasi ei jõudnud,
 ta ei kannatanudki teist omma kõrwas; igga
 tulega ning iggas kohtas olli temma esimine.
 Temma peapealik olli üks mārato rikkas mees,
 ja fullutas ommast warrast paljo omma laewa
 illuks; temma laewal ollid need kõige walge-
 mad purjud, kõige penemad ja silledamad kōi-

*) Wennelased nimmetasid tedda „Golubka.“

ed; ikka olli ta ni uus, ni kenna, kui üks wärske lilles rohho sees. Ja kui tuul temma walge purjusesse puhhus, ja need siis uhkeste kui neitsi rinnad paisusid, ja temma kui üks merrelind laenetest läbbi fihhutas, nenda et merri weerles ja kōhhises temma rinna al; — se olli siis temma peapeäliko kõige armsam rōdm, ta südda tuskus ta rindus, ja ta kūsiss siis naeroliko näoga: kas teiste häled meie tagga weel kuulda? — Ja teised kūsissid: kas Tuuwikene weel nähha? —

Se pealik ei olnud mitte üks iggapäire mees; temma ei olnud mitte ükspäinis noor, julge, näggus, tuggewa kehha ning rikkas, need ollid temma kõige alwemad ommadused; temma olli ka üks hea, allandlik, ja iggapiddi hakkaja mees, ja omma allamate wasto kui issa. Merri olli temma mailm, Tuuwikene temma hing, ja ma ja taewa wahhel möda merd lõhkuda, nenda kas wõtko ehk jätko, olli temma kõige surem uhkus. Ja kais siis möda laewa lagge ja hüidis täie hälega: laota purju! Anna rammu, anna rammu! Ja temma Tuuwikene lendas siis nenda, et merri wingus ja walges wahtus kui piim temma rinna al olli.

Tassafel ilmal, kui se wanna tulepuhhuja omma tule põie kinni piggistas, kui wanna merrepõraja merre laened sai sillendand, ja meie Tuuwikene omma antro külges kui peegli klaasis puhkas, — kutsus se hea pealik ommad mehhed ülles laewa lae peale, ajas nendega maggusat juttu, ehk lugges nelle ra-

matust suurtest ja kuulsast merremeestest, kelle nimmed suurte auteggude pärrast merremeeste keskes iggaweste mälestawaks jäwad, ning selletas neile lahke ja laddusa kelega, mis naad ei mõistnud. Temma mehhed seisid siis wagusaste temma ümber, kui puud omma juurte peal, ja kulasid; nende kuum werri ajas nende palgesse, nende silmad läikisid peas, ja iggamees olli walmis ello ja surmaga omma peäliko au eest wõitlema minna. Nenda armas olli temma nende melest, ning täitsid temma käsku rōmoga.

Ühhel hiljal Mardi ku õhtul, se sündis Tallinna merre kaldal, kui jo kõik mailm paksus pimmeduses, kui ommas handas hingas, jät nende pealik linna haigeks; agga temma käsk piddi enne päwa laewa peal ollema. Õhto olli pimme, merri kurja täis ja laenetas hirmsaste; tuul hullus ja wingus ümber kõrwu; laened pihherdasid omma melewalda möda kui üleannetomad, ja ahwardasid sedda julget, kes usaldaks nende sekka minna, ennestes sisse neelda, — ja kahheksa temma mehhi ehhitasid endid parrajate merrele minnema.

Kui palju kel on? kūsiss üks neist meestest ühhe linna mehhe käest. Linna kel on kahheksa lōnud, wastas se. Siis ei olle ennam aega wita, ütlesid need. Kuhu teie siis rükute? kūsiss linna mees. Laewale, wastasid laewamehhed. Kas teie laew kangel on? Siinsammas näppo orsas. Kui plik teie näppo ors siis on? Saab üks wersta kuus maad, wastasid mehhed. Teie lähhäre selle kurja

ilmaga kui weskke kiwwid merre pöhia. Kes
sest luggu wõib piddada, meie peame tegge-
ma mis kästakse. Laewale teie selle waljo il-
maga koggoni ei sa. Sago ehk samata, se
on Zummal tahtmine; agga et meie lähhä-
me, se on meie tahtmine, ütlesid mehhed,
lückasid padi sisse ja läksid, ja pimme ö kättis
neid omma musta tiwa alla. Nisuggused
mehhed ollid need. Sellesamma laewa peal
kust need mehhed ollid, meie Tuuwikese peal,
ollid ka faks meie ma meest, üks nimmega
Luige Abram, ja teine Terrase Mih-
kel; möllemad ühhe walla mehhed, ja tutta-
wad ning sõbrad poisikese põlwest sadik. Abram
sõi jo nelli aastat kunninga leiba, kui temma
noremat wenda laust ka soldatiks wõeti. Ja
se Luige laus on nüid se mehhihe, kes
meie juttule nüid uut hinge annab.

Luige lause kord tulli nüid ka kätte, solda-
tiks minna. Temma olli üks noor, kahhe-
kümne kahhe aastane, tuggew, julge, karme
ja rammus mees; agga ta kohkus wägga,
kui temmale sedda kulutati, ja nuttis kibbe-
daste, kui ta pea paljaks aeti. Temma ei
nutnud mitte sellepärast, et ta soldatiks piddi
minnema, sest se on jo igga ausa ja õige
mehhe kohhus, omma wannemate ja nõrge-
mate eest waenlase wastõ minna; se on mees-
te assi, egga need waenlasedki naesed ei olle.
Se on jo algmifest ülle kõige mailma, ni kau-
gel kui päike paistab, kõige rahwa ja kõige
keelde seas, kus mehhed sünniwad, se pruuk
olnud, ja jäeb ka selleks. Kui 1812^{mal} aas-

tal Prantsuse rööwli wäggi wiesaea tuhhande
mehhega Wenne ma sisse tulli, kõik ärrapõl-
letas, risus ja tappis mis ette juhtus, olli
meie kõigest ommast rahwast armastud keiser
Aleksander sures kurwastuses selle ülle, et
temma wäggi sel korral mitte kõik kous ei
olnud; sest üks suur jaggo olli Türgi maal
Türkide, ja teine Some maal Rootsi wasto.
Minna sures mures meie pärrast, läks meie
armoline wallitseja kirrikusse, et seal taewa
Issaga, kelle pole meie iggaüks ennast peame
põõrma, kui meie hädda suur on, nõu pid-
dada. Kirriko ukse ees seisid üks wanna hal-
li habbemega Wenne tallopoeg. Se astus
Aleksandre wasto ja ütles: Aulik suur kei-
ser! Minna näen sedda jo emalt, et üks raske
murre Sinno selget silma näggu seggab. Ar-
ra karda ühtigi, meie kõik olleme mehhed, ja
meil on tuggewad pojad; anna meile agga
lubba ja sõariistad kätte, ja waenlane kaub
So silma alt kui pihho ja põrm. Meie helde
Aleksander panni kae temma õlla peale ja
wastas tassase hälega: Tännan sind wanna
mees, sinno kange ja kõwwa ueso eest; kui
teie kõik sedda wisi mõslete, kui sinna praego
rõgid, siis on Zummal omma abbiga meie
pool, ja waenlane tulleb sia omma hauda ot-
sima, ja läks selle peale kirrikusse.

Luige laus olli nisammassuggune mees,
kui se Wenne tallopoeg. Ka temma ei ol-
nud arg, agga ta südda sullas ta rindus ja
kastis ta filmi, et ta wanna seitsmekümne
aastane issa omma waesuse sisse ilma temma

abbita piddi mahha jama; emma olli jo sur-
nud. Et ta ni waene olli, et ta omma wan-
na issake mitte mõnda rublat rahha ei wõi-
nud jätta, se teggi temmale ni paljo murret
ja temma süddame ni raskeks, et temmal ööd
egga päwa rahhu ei olnud. Temma kahhe
aastase sälla murdsid hundid, temma kasso
kaera põllo raiskasid kulla lojused ärra, nenda
et temmal siis muud ühtigi ei jänud, kui
temma lapselik armastus omma issa wasto,
ja se olli ni kange, et selle wasto ühtigi ei
sanud. Issa olli temmal se kõige armsam
innimene siin ilma peal, ja sellepärast mõtles
ta iggapiddi, mil wiisil ta temmale mõnne rub-
la rahha wõiks sada; agga kust waene sol-
dat rahha saab, ja se waewas tedda. Ühhel
ösel, kui needsammas mõtted jälle temma peas
keerlesid ning temma hund seggasid, läks ta
südda korruga kergemaks, sest mõtte olli mõt-
teldud, ja nõu petud.

Ühhel õhtul tuli ta sallaja issa jure. Wan-
na Luik istus pimmedas toas, kui wanna
waim, ning sojendas omma külmi käska kolde
äres. Temma paljas pea ja temma pitk wal-
ge habbe läikisid kui kõddo pu pimmedas; ta
ei pannud tähelegi et laus temma selja
tagga seisis. Terre õhtust, issake! — Wan-
namees põris ennese äkkiste ümber ja was-
tas: Terre tullemast, mo armas poeg! Sinna
ollid õige praego minno mõttetes. — Ja
minna olin omma ihho ja hingega sinno ju-
res, issake. Isto mahha; kas tahhad süia?
Ei holi, issake, mul on nüid rikkam perre-

mees, kui sinna olled; kunninga aidad on leiba
täis. — Minna, pojake, mõtlesin praego,
kubhu ommetigi sinno luud liikmed üksford
mahha sawad. — Ikka Jummalä õnnistud
mulda, issake; mis se maailm muud on, kui
üks märato suur kirrikoaed, kus meie issa is-
sade luud kondid maetud on. Agga kus mo
Abram nüid on? Olgo kus tahhes, issake,
egga ta kaddund ei olle. Sinna, mo pojake,
lähhad minnust nüid ka ärra kaugele male,
minno õnnistus olgo sinno jures, Jummal
juhhatago sulle sinno teed. Ärra te mitte
luige nimmele habbi, ärra te mitte, mis sa
tahhad, sest meie tahtmine ei kõlba iggaford,
waid te mis kohhus on, ja te sedda digeste,
siis mõdistetakse ka sinnole digust. Sinna ol-
led äkkilise melega, mo poeg, sedda jätta hopis
mahha; ärra aja mitte omma kange kaelust
tagga, anna ikka järrele ning olle sannawõt-
lik. Kui sind asja peale sadetakse, olle käre-
me, ja te kõik, mis sind kätakse, hea mele-
ga; olle ikka auus, tõsise kele ja puhta kae-
ga; kunninga wits on kibbe, hoia ennast selle
eest. Olled sa siis iggapiddi üks dige mees,
selle peale wõib lota, küll sinno pealitud sedda
ärramärkawad ja sind hoidwad, ja Jummal
lasseb sinno kae hästi kääa.

Tännan issake selle õppetuse eest, need sõn-
nad jäwad ello otsani minno süddamesse. Ag-
ga issake, minna tullin sinno jure ühhe asja
pärast nõu piddama, kule mis mul sinnoga
rääkimist on. Meie hulgast on üks rekrut jo
kolm päwa jooksus, jo minna tean, et ta läne

murro nīdul meie heina külneš warjul on. Sinna issake pead nūid peālīfo jure minne-
ma, ja sedda temmale ütlemā; tedda tuafse
sealt siis ārra, ja sinna saad kaksümme-
wiis rubla. — Zummal hoidko mind pojoke
nisugguse rahha eest, kus teise innimese werri
külges on, wastas issa. — Se on tōssi kül,
ütles poeg, nuhtlust temma saab, agga se nuht-
lus polle jo weel ni rānk; agga sedda faue-
mine temma ārrajāeb, sedda mōda kaswab ka
temma nuhtlus pāāw pāwast, ja mōtle omme-
tigi issake, kui furja te peal temma on; tem-
ma peab ennast nūid wargusega ehk rōwimi-
sega toitma, ja wimaks wōdetakse tedda omme-
tigi kinni, ja siis on ta foggoni otfas. —
Noh, kui sa sedda tōif ni hāsti ārratead, mo
poeg, siis anna sedda issi ülles, wastas issa.
— Ei mitte, issake, se ei lāhhā forda; wata:
meie olleme soldatid, ja nūid on sōa aeg,
meie peame kui sōbrad ja wennaksed ūhhe tei-
sega ellama, ello ja surma polest wōitlema ja
kui minna nūid sedda ülles annaksin, hakkab
temma mind tiusama ja wiškama, ja wōib
mulle paljo furwastust tehha.

Minna tāhhan siis temma jure minna, was-
tas issa, ja temmale heaga ūttelda, et ta om-
ma fohha peale taggasi lāhhāb. Ei mitte is-
sake, temma on ūks kōwwa sūddamega mees,
ütles laus, nāeb temma sind emalt tullemad,
mōtleb temma, et sa temma ello kallale tul-
led, ja lassēb sinno mahha kui ūhhe jānnese
poja, enne kui sa weel ta liggi saadfi. Mōtle
agga, mis furja te peal temma on, ja kui ras-

te pattodega temma selle elloga omma hinge
koormab, ja issiennast ja omma hinge huktab,
ja sinna issake, wōid tedda selle õnnetusē eest
kaitsta, kui sa õiglane mees olled.

Se asfi seggab mo mele hopis ārra, ütles
issa pahha melega; se olleks parrem olnud,
mo poeg, kui sa polleks foggoni mo silma ette
tulnud, minna polleks siis sest ūhrtigi teadnud,
ja mo sūdda olleks rahhul olnud. Ma tāh-
han sedda asja õse jārrele mōttelda, saab siis
nāhha, mis hommiko sūnnib. Jāe siis Zum-
malaga, issake, minna lāhhān nūid jālle om-
ma teed, ütles laus, andis issake kāt, ohkas
forra õige sūddame pōhjast ja lāks uksest wālja.

Wanna lūif istus weel hulga aega omma
paiga peal, suur tūhhi ja kolle tubba ja temme
seggasēd mōtted, ollid temma seltfimehshed.
Siin, mōtles ta issienneses, ollen ma omma
lapsē, poisi ning ka mehhe pōlwe eilanud, ol-
len siin rōmo ning ka furwastuse pāiwi nāi-
nud, agga ni raske polle mo sūdda weel ol-
nud, kui ta nūid on. Poeg, poeg, sinna juh-
hatad mind ūht rasket ja werrist teed minne-
ma, ütles ta tassake hālega ja ohkas raskeste.
Temma aeg lāks iggawaks, ta tōusis ülles
ja lāks due; õhto lāks jo pimmedaks, sūggi-
sene tuul lahhyutas ta pitka walge habbeme
laiale, paksud pilwed kāisid taewa al, ja ūks
kaarnas lendas temma toa kattuse peale. Se
ei to mulle head, ütles wannamees, lāks tup-
pa, lūkkas toa ukse kinni ja panni pibo peale
tuld, agga se ei maitsnud; ta heitis sāngi
pōhkfude peale, agga hund ei tulnud temma

filmi, ta mõtles risti ja põigiti selle asja peale, mis wiisil ta sedda kõige parremine wõiks tehha; peältko jure minna ja selle waese innimesele waewa tehha, ei tahtnud temma. Kui ta seddawisi kõik mõtted sai läbbi mõttelnud, jõudis koit wälja, koido walgus paistis wäina toa ukse prao wahhelt sisse ja walgustas temma tubba. Wannamees tõusis ülles, pidas, nenda kui igga ristiinnimese kohhus on, omma hommikuse palwe, läks siis kaapsa aeda, murdis ühhe sure kaapsa lehhe, panni mõnne solase kalla lehhe sisse, wõttis leiwa kannika kaenlo alla ja läks läne murro niole. Kui ta omma küine liggi sai, kulis ta ühhe kolli na küines, ja näggi ka kohhe ühhe soldati püsti küine seina wahhelt omma wasto läikwad. Wanna kui kohkus sedda nähhes, kargas ühhe jammada pu tahha ja ütles: Urjah! kurjateggija, se on jo püsti mõrtsukas; se on jo weel hullem kui hunt, se ei lasse elawat hingegi ennese liggi. Se assi teggi wäina küige süddame dige kurwaks. Mis ma nüid teen? mõtles temma; minno hea nõu läks foggoni raisku. Lassen minna tedda selle kurja te peale jäeda, siis polle mul ennesel hinge rahhu, ja temmast saab mõrtsukas, ja parrandada ei wõi ma tedda ommetigi, sest ta ei wõtta head nõu; pean siis ikka poja sõnnade järrele teggema. Ta läks siis peältko jure ja andis ülles, et seal ja seal kohtas üks soldat pelgus on. Peältik satis mõnned omma meestest sinna, nemmad leidsid tedda nimmetud heina küines, wõtsid mehikese käs-

sile, siddusid temma käed selja tahha finni ja wiisid tedda ärra. Et kõik tedda armastasid, siis kahhetseid nemmad wägga, et se noor mees nisuggust üllekohhut olli teinud; sest se joofsik olli — meie laus issi. Wanna küingele sadeti kasklummend wiis rubla. Temma ei teadnud sedda, et se temma omma poja wallo rahha olli, ja siiski olli se rahha ni wägga temma mele wasto, et ta tedda nähagi ei wõinud; jubba se teadus, et se ühhe teise mehhe wallo rahha olli, waemas tedda.

Teisel hommikul widi waene laus wäe wallina ette, kus ta omma nuhtlust pididi sama. Waene mees wärrises neid keppa nähhes, mis temma selja peale pididid katki peksetud sama. Temma olli ikka üks hea, sõnnakulelik laps omma waanemate wasto olnud, ja auustas igga wäina innimesest; kõik kes tedda tundsid, armastasid ja kiitsid tedda, ja ei olnud ülleültse tännini weel witsa ragu temma ihho peale sanud. Temma rided kisti nüid seljast mahha, ja ta hinge ahvastus selle hirmo parrast olli ni suur, et werri temma ninast kui hallikast wälja purtsas, ning pallus ommas süddames Zummalat, et temma, mele armas taewa Issa, temmale jõudu annaks, sedda wallu omma armsa issa heaks kannatada.

Selle peale astus peältik wäe wirade ette, ja laskis täie hälega temma üllekohtuse teo etteluggeda, ja ka sedda nuhtlust, mis igga mees saab, kes sest wandest, mis ta wandunud, wäetenistuses omma sündimise ma eest omma ellu jätta, ei holi. Nüid hakkati tedda

nuhklema ja ni raskestes, et igga hobi al temma õrn nahk katkes, ja temma ilmafüita werri pitki selga mahha tilkus. Raks sadda wiiskummend hopi kannatas temma ärra, siis langes ta werri se selja ja wesfiste filmega põllwilli mahha, ja tannas Jummalat, et se walus nuhtlus nüid möda olli. Selg põlles kül kibbedaste, agga ta südda olli rõmu täis, sest temma issal ollid nüid kaksikummend wiis rubla rahha, ja kegi ei teadnud, kuida se luggu olli. Agga wanna rahwas ütlewad: Kus on teggiid, seal on ka naggijaid. Üks teadis ommetigi sest asjast, ja se ei wõinud sedda kannatada, et nisuggune auwäärt asst lause hääbiks pididi jädema, ja räkis sedda peälifule üles. Ka wanna luik sai sest asjast omma süddame walluks teadust; ta õhtas, nuttis, ldi käd ülle pea kokko, ja waewas ennast ööd ja päwad. Se mõtte, et ta nüid issi omma armsa poja werre waenlane olli, et ta issi tedda ni kibbeda kiusatuse alla saatnud, se rõhkus temma hinge rahhu kuulmata omma alla, ja ei lahkund temmast. — Oh minna waene mees, oh minna waene mees, kus leian minna omma hingele jälle rahhu, kuuldi tedda allati hüidwad. Minna ollen üksi, kui üks wanna ärrafuinud pu kõrge mäe otsas, kelle oksad kanged tuled mahhamurdnud, ja kes omma nõrga juurde peal weel tuigub ja wimist rammu ajab. Kas siis minno waewapawad weel lõpnud ei olle, wõi peawad nemmad nüid diete hakkama? — Sinna, mo taewane Issa, kes sa risti peale panned, aita tedda

ka kanda; kergita sinna issi minno süddame wallu; juhata mind sedda lühhemat teed minno haua äre, ja lasse mind mo halli pea ja kurwastud süddamega sinna sisse langeda, — seal on rahho!

Mõnned päwad peale sedda olli kindrali jures suur sõmaaeg, kus paljo suri härrasid omma prauadega ning hulk wäe peälifuid kous ollid. Sõma laua äres sai mõnda rägitud, ja wimaks langes jut ka lause peale. Üks neist härradest küsis: Mis eest sai minnewal nädalal üks noor soldat ni kanged nuhtlust? — Koerad sawad ikka koera wisi roki, wastas kindral. — Se mees polle kül ühtigi kurja teinud, ütles majoor teiste seast. — Agga mis eest teie siis minno rahwast ilma füita pinate? küsis kindral. — Temma teul olli kurri näggo, ütles majoor, agga temma teggo on wägga au ja kidoäärt. — Minna ei sa teie juttust arru, auus majoor, ja ei mõista, kuida teie tedda ühhe kido tõ eest ni kangede wõifite nuhhelda, ütles kindral. — Sedda ei wõinud kegi muud teada, kui temma issi, wastas majoor, ja minna sain alles eila sedda kuulda, et temma wanna seitsme kümne fue aastane issa wägga waene on; poeg tah-tis isfale mõnne rubla rahha sada, agga kust waene soldat rahha saab? Sellepärast läks ta siis kolmest päwast pelgu, lastis ennast jälle leida, pettis issa, pettis meid kõiki, kannatas tuggewa süddamega kanged nuhtlust, ja teie issi saatite wanna luigele kaksikummend wiis rubla.

Kindrali näggo läks selle jutto peale segga-
feks, ning ütles: se on jo üks wägga immelik
ja auuwäärt luggu; nisuggust meest polle meil
weel olnud, kes omma wannemate heaks om-
ma werd ja omma terwist kalliks ei pea. Ni-
suggune luggu sündis üksford ka Saksa maal,
agga nisuggused mehhed on kõige rahwa seas
ikka arwad, ja nisuggusid mehhi tulleb auus-
tada; sellepärast peame selle peale mõtlema,
mil wiisil meie temma kurwastut süddant jälle
nattokest römustada wõime. Mitmed neist
prauadest ja preilidest hakkasid halledaste nut-
ma, ja iggatsefid kõik laus- nähha sada.
Kindral satis kohhe temma järele; tedda to-
di, ja üks noor, sirge ja täie kaswoga mees
astus sisse; temma näggo olli walge kui lum-
mi ja kõikide silmad langsid temma peale.
Kuida so nimmi on? küsis kindral. Luige
laus. Kui wanna? Rakskümmend kaks aas-
tat. Kas sa jo kaua wäetenistuses olled?
Kuus nädalat, wastas laus. Ja selle lüh-
hikese aja sees jõudsid sa jo ni paljo kurja
tehha, et sa ni rasket nuhtlust said? — Laus
lõi silmad mahha ja kumad pisfarad tilkusid
temmal filmist rinde peale. Kindral watas
halledaste temma filmi ja ütles: Arra nutta!
Wata, minna ollen sinno issa wasto üks
waene mees, minnul ei olle mitte nisuggust
poega, kui temmal; nisuggusid mehhi armas-
tame ja auustame meie. Meie teame jo kõik,
misuggune mees sa olled; astu liggimale
luik, ja lõ mulle kät, minna auustan sind.
Laus astus liggimale ja panni omma käe

kindrali kätte. So kässi wärriseb jo, ütles
kindral, kas sa jo jälle kurja te peal olled?
Arra wärrise, mo poeg, kõnni agga ikka sedda
teed, mis peal sa olled, kü siis sinnust mees
saab. Säh, jo minno käesi, wallas temmale
klasi wina, ja andis lihha ja leiba wina peale.
Sinno näggo on ikka weel ni walge, kui min-
no laua linna! Arra holi fest, kü Se, kes
sinno rindu nisugguse süddame annud, sulle
jälle terwist ja rammu annab, ütles kindral
eddasi ja hoidis lause kae dige sõbralikul
wiisil ommas käes kinni. Selle peale andis
se armas ja helde kindral käsku, et kello wiis
kõik wallin kous peab ollema.

Kello wie aeges läks, ta kõige omma wõe-
raste ja pealikutega ja laus nende keskes,
wallina ette sellesamma kohha peale, kus laus
nuhhelda sai ja ütles täie hälega: Kuulge
armsad sõamehhed! Siin Jummalal silma al
ja teie ees, tunnistan minna, et luige laus
ilma süita nuhtlust sai. Mis ta teggi, sedda
teggi ta lapselikul armastuse pärrast omma issa
heaks, sellepärast olgo se kibbe nuhtlus, mis
ta ni mehhiselt kannatas, temmale mitte häb-
biks, waid auuks, ja minna tunnistan sedda
teie ees, minno pojad, et nisugguse innimese
kässi, kes omma wannemid nenda auustab ja
armastab, kui laus, kes wallust ei holi, kes
omma werd omma issa heaks kalliks ei pea,
kes nenda Jummalal ja innimeste meleheaks
ellab, et nisugguse kässi siin ilmas ikka hästi
saab käima. Selle peale hüidis se armas

kindral: Luige laus! Siin, kus sinna omma wallo ja waewa läbbi näitafid, kui suur sinno lapselik armastus omma issa wasto on, siin selle kotha peal, kus sinno ilmasüita werri jooksis, anna mulle weel kord kät, et kõik näwad, kuida minna sind auustan. Luit, sa oled mul armas! Selle peale pöris kindral ennast pealikute pole ja ütles: Minno armsad ja qusad pealikud, minna pallun teid, kandke selle mehhe eest murret ja hoidke tedda, ja panni sed-damaid wiiskümmend rubla lause kühbarasse, ja kõik wöerad ja pealikud pannid iggaüks ka ni paljo kui kegi jõudis, nenda et meie laus for-raga rikkaks mehheks sai, sest temma kühbara sees ollid jo kaks sadda ja kahheksakümmend rubla pabberi ja hõbbe rahha. Kõikide soldatite silmad läikisid peas rõmõ parrast, et neid nenda auustasse, ja iggamees ihhaldas nüid lause asemel olla. Lause süddame ajas se suur rõõm ni laiaks, et ta rinnad kitsaks läksid ja sõnnad temmal kurku lätkatama jäid. Mis so wigga on? küsis kindral, rägi pillamine, se on sinno hea töö palk, mis so süddant nüid täidab; sinna olled ennast kuulsaks teinud, paljo innimesi sawad nüid sinnust räkima, ja sinno nimme auustama. Laus seisis nüid kui üks laps. Jõulo laua äres, kus kõiksuggu illusad asjad peal on, ja watas suurte silmega ennese ümber; temma südda olli rõmu, temma kühbar rahha täis, ürikese aja eest ei olnud temmal weel ühtigi, ja se teggi tedda otsekui uimaseks. Wimaks langes ta kindrali jalge ette põlwili mahha, tännas tedda kõige selle helduse ja

selle süre auu eest, ja pallus ennast omma issa jure lubbada. Kindral lubbas tedda kolmeks päwaks koju.

Laus tulli nüid koju. Temma wanna issa istus küirus pengi otsa peal, küinarnukitud põlwele peale toetud, temma tubbaka piip maggas pörranda peal, egga maitsend temmal ennam; temma südda olli ni musta kurwas-tust täis, kui temma toa seinad musta suitsu täis ollid, ja süggawad ohkamised lendasid temma rinnust wälja. Leno, lause wenna naene, istus omma lastega nurkas ja nuttis, kui laus rõõmsa näoga nende ette astus ja neid terretas. Wanna issa kargas omma ist-me pealt ülles, hakkas temma kaela ja hüidis omma süddame wallo sees: Poeg, poeg! mis olled sa minnoga teinud? Sinna tappad mind! Sinna petsid mind, ja minna issi saatfin sind hukkatuse sisse. Oh minna waene, õnneto issa! Sind pinati, sind waewati, ja minna saan rahha selle eest. Kas peaks Zummal nisuggust pattu kül weel andeks andma, ehk nisuggust süid leppitama? Mis ma teen selle werri se rahhaga? Ta hirwitab kui kurri walm omma hambid minno wasto. Wata, seal ta nurkas on, seal ta wahhib mo filmi kui tont. Ei minna temma liggi ei lähha, temma wae-wab mind ood ja päwad, ja on ni ränk min-no hinge peal kui kaljo. Minna ei tahha tedda! Päästa mind sest waenlastest ja anna mo süddame rahho taggasi. Oh laus, laus! miks waewad sinna mind ni raskeste. Nenda räkis wanna luit, nuttis kibbedaste kui üks

laps, ja kumad plisarad langsid temmal filmist möda halli habbet mahha.

Laufe südda sullas ka temma rindus ja wessistas ta filmi. Anna ennast rahhule, armas issa, ütles ta, ja kuiwatas omma filmi, mis ta wanna issa hinge hädä märjaks olli fastnud. Sedda rahha, mis sinna ni werri-seks nimmetad, wöttan minna taggasi, ja siin on sulle kaks sadda rubla rõmo rahha, ja kah-heksakümme rubla annan minna lenole ja temma lastele. Wanna kui watas Laufe peale peast jalloni sure filmega ning küsis immetledes: Mis rahha se jälle on? Mis wiisil sa sedda olled kofko sanud? Kas sa selle eest ka omma ihhu ja werd andsid? — Ei mitte isake, wastas Laus, ja rakis temmale ülles, kuida ta sedda sanud, nenda kuida se meil teada, ja lissas weel jure, et se tühhipal-jas wallo, mis temmale ni paljo auu ja rikkust saatnud, jo unnustud on. Kas sa siis mõtled, wastas issa, et minna sedda ial woin unnustada, mis sinna minno pärrast olled kan-natanud, mo poeg, ja kui kalliste se au, mis peale sa ni sureline olled, maksetud on? Pool kolmat sadda ränka hopi! Oh minno Zummal, eks se olle üks hinge nuhtlus! Ja mis eest? Ühhe wäikese walge pabberi nariso eest. Se waewab mind; minno rinnad lähhawad kinni, ma pean Zummala tule kätte minnema, ütles issa sures süddame waewas, ja läks uksest wälja. — Issa meel näitab pahhane olle-wad, ütles Laus leno wasto. Ei olle, was-tas wenna naene, agga se luggu waewab ted-

da ni wägga, et ta sest ajast, kui sa wimati koddö ollid, weel mitte üht ööd polle wöinud maggada. Laus läks nüid ka due peale, ja püidis omma issa iggapiddi nomida, ennast rahhule anda. Laus, sa olled ikka mo armas poeg olnud, ütles issa, ja olled nüid üllesnäit-nud, kui armas ka minna sul ollen; agga wöi-sid sa sedda mõttelda, et ma rahha peale ni ahne ollen, et ma nisuggust wallorahha rah-holise süddamega woin wasto wötta? Minna ollen jo wanna ja rammoto, ja kui ma ka nalga surreksin, kellel sest wigga on? Nalga surra wöib kül fibbe olla, agga mõtle mo poeg, kui mitto suurt suggu ja kuulsat meest on weel fibbedamat surma surnud, ja on ka ärraunnustud. — Kas sa kauaks sia jäed? küsis issa. Jäen kolmest päwast, wastas Laus. Zummal olgo selle eest tännatud, ol-lid issa sõnnad; sinno selts ehk lahhutab min-no kurnastust.

Laus olli kolm päwa issa jures, ja nüid tulli kord kätte temmast lahkuda. Jäe nüid Zummalaga isake, minna jättan sind nüid Zummala pühha tiwa alla; temma meie tae-wane Issa hoidko ja kaitsko sind igga willet-suse eest, ja lasko sinno ellopäwad rahhoga omma dhto pole weerda. Minna lähhan nüid, agga minno südda ja minno mõtted jäwad sin-no jure. Tännan sind, ütles issa, tulle nüid tuppä ja wöttame nattoke leiba. Nemmad läksid sisse, Laus wöttis nüid weel wimast korda leiba issa laua pealt ja hakkas ennast tele walmistama. — Tulle minnoga due peale,

ütles isfa; lange fia mo ette mahha. I aus langes temma ette pölwili mahha; isfa panni omma kae temma pea peale, töstis silmad ülles ja ütles: Isfa meie, kes sa olled taewas! Kas sa näed mind siin pörmo sees? Kas sa näed mo süddamesse? Siin ta on nüid weel wimaft korda minno silma al; ta lähhab sõtta, kuhhu mehhi tarwis on, anna temmale siis ka mehhe süddant; ta lähhab minno eest, omma issama ja omma rigi wallitseja auu eest; minna annan temmale omma õnnistust selle pitka te peale, jätka sinna ka omma heldet õnnistust sinna jure, et ta käsfi hästi käib. Walwa sinna temma ülle, wallitse temma süddant, ja hoia tedda ni kaua kui ta sinno hoidmise wäärt on. Amen! — Wannamehhe silmad ollid wesfised peas. Tõuse ülles, mo poeg, ütles ta, ja hakkas weel kord mo kaela ja minne siis Zummala nimmega. I aus tõusis ülles, hakkas isfa kaela ja waotas tedda diige lapseliko armastusega omma rinda wasto, leno seisis omma lastega nende kõrwas, nuttis kibbedaste ja ütles Iausele ärraminnes: Kui minno Abramit näed, ütles temmale, minna pallun Zummalat temma eest, ning sowin temmale Zummala õnnistust. Nende Zummalaga jätmine olli halle. I aus läks. Isfa satis tedda due wärrawast wälja, watas tedda takka järrele ja hüidis: I aus! pöra ennaft ümber ja näita mulle weel kord omma näggu; minna ei näe sind ennam, agga küll se sind näeb, kelle päralt sa olled. Ella ikka temma mele järrele. I aus wõttis emalt weel küh-

bara peast, kummardas maani isfa wasto, pöris metsa kano tahha ja — kaddus. Isfa õnnistus jäi temmale seltsimehheks.

Enne ei olnud nenda kui nüid, kihhelfonna ja wallakolisid, kus tallorahwa lapsi Zummala sõnna ja ramatut tundma olleks õppetud; agga wanna Iuik olli siiski üks wanna tart mees, tundis kirja ja õppetasa ka omma poegi. Kui poistel aega olli, pidid nemmad ramato kallal istuma, luggema ja kirjutama, ehk ka muud näppo tööd teggema. Temma ei salinud sedda, et lapsed ümber hulkusid ja omma aega asjata wiitsid, waid walwas nende ülle. — Isfa ning perre üllespidaja olla, polle mitte üks pissoke assi, temma peab nenda kui üks wallitseja issiennese ja omma leiwaliste ülle digusega wallitsema ning hea kombetega nende ees käima. — Sedda wisi elas wanna Iuik, ja temma maja üllespidamine olli ikka kordas; ta olleks wõinud ka üks rikkas mees olla, olleks mitte temma ellud majad ärralainud, olleks temmal mitte lojuste surma, wilja ja heina äppardusega wõitlemist olnud. Need willetsused korisid temma jõudu ja teggid tedda waeseks mehheks; agga siiski olli temma ommas küllas auustud kui üks tart õppetaja ja hea nõu andja. Jättame nüid sedda wannameest mahha, ja kuleme mis Iausest saab.

Selle wahhe sees, kui I aus isfa jures olli, lastis kindral nimme kirjades üleswõtta, kuhhu Abram, Iause wend, olli sanud, ja sai teada, et ta jo nelli aastat Tallinna laema-jao

selfsis, meie tuttawa Zumwikese peal, maddru-
seks olli, — ja kui nüid Laus jälle omma
wallinasse taggasi tulli, küsisid pealikud, kus
ta tenida ihhaldab, kas ma- wdi merrewäe
seas? — Temma ihhaldas merre ellu, selle-
pärast sadeti tedda selle laewa peale, kus tem-
ma wend Abram olli, ja anti ka laewa pea-
pealikule, kedda meie ka jo tunneme, teada,
mis sugune mees Laus on, ja tedda wõeti
hea melega wasto. Agga Laus ei teadnud
sedda, et temma wend Abram ka sellesamma
laewa peal olli; tamma iggatses agga selle-
pärast laewa tenistusse, et omma wennaga
ehk kokko sada. Wennaksed ollid jo terwe
päwa ühhe laewa peal, agga et seal peale kae-
saea mehhe ollid, ei sanud üks teist näha,
wdi ei pannud ka üks teist tähele. Ohto
pole lastis laewa peapealik neid omma kajuti,
se on omma laewa kambri tulla, ning ütles
wannema wennale: Wata selle refrudi filmi
ja ütse mulle, mis sa temmast näed? Wennad
tundsid nüid ühhe teise ärra. Laus! hüidis
wannem wend, Abram! hüidis norem, ja
hakkasid römoga ühhe teise kaela, ja Lause
rõõm olli ni suur, et ta filmad wet täis jooksid.

Armastage ja aidake ühte teist kui wennad,
ütles pealik, tele ollete sõamehhed, ja need pea-
wad iggapiddi ühhe teise eest seisma. Meie
rahhoaeg pitkale ennam ei ulata. Sinna
Abram wõtta tedda nüid omma wallitsuse
alla, ja õppeta tedda merre tenistust tundma,
ja lastis neid siis minna. Laus olli alles
ühhed nädalid päwad laewa peal, kui jo mid-

dagi juhtus, kus ta wdis ülesnõudata, mis
hing temmal sees olli.

Üks noor laewa kirjutaja istus ühhel hom-
mikul üllewal laewa äre peal ja watas linna
pole, sinna pole kus temma sündimise koht,
kus temma isä maja olli, kus ta üleskaswand
ning kus ta ni paljo römopäiwi omma lapse
põlwes olli ellanud, ning ütles issienneses:
Jäge nüid Zummalaga isä ning emma, wen-
nad ning ded, suggulased ning sõbrad! Jäge
Zummalaga röömsad koshhad, kus ma nores
põlwes mängisin ja murreta kasmasin. Minna
lähhan nüid, ja Zummal üksi wdi sedda tea-
da, kas tullen weel ial taggasi, wdi mitte.
Nenda mõtteldes istus temma halleda melega,
selg wasto merd, ja kui watas omma filmi.
Temma al järgmise korra peal, lasti korraga
üks suurtük lahti, teiste laewadele tähhendu-
seks, et peawad ankrud üleswinnama, purjud
lahhutama ja merrele minnema. Sest hirm-
last koggemata paugust ja kangeist pörromisest
kohkus poisike ni wägga ärra, et ta ristelliti
merresse kukkus. Meie Laus, sure jõe liggidal
sündind ja üleskaswand, ning sellepärast
märka hästi ojuda oskas, kargas kohhe, ni
pea kui ta näggi, et mehhike merrega sures
tullis olli, ja et wessi tedda jo hakkas põhja
kiskuma, üllalt kõrgest temma järrele sisse, sai
tedda karmust kinni ja piddas tedda ni kaua
wee peal, kui abbi tulli. Kõik kiitsid Lause
julget teggu, sest temma pitkendas selle läbbi
selle nore mehhe ellu, ja sai krons polest wiis-
kümmed rubla.

Laufel olli jo nores põlwes julge ja meh-
hine südda; temma kulis hea melega, kui
wannad targad innimesed seft, mis ollid kuul-
nud ehk luggenud, juttu ajasid, ja kui ta üh-
hest aumäärt ja julgest teust kulis rääkivad,
siis rõmustas ta ennast selle üle ni wägga,
et ta südda kumaks läks, ta palged punnasid,
filmad läikisid, ja rõõmsa hälega hüidis: Wa-
ta, se olli mees! Misuggune tahhan minna
ka olla! — Ta olli ühhetestlümne aastane
poisike, kui temma emma ühhe wanna kadde-
da kangro naese käest ühhe wiggase lehma
alwa hinna eest ostis; agga siiski ei jõudnud
emma sedda lehma ühhe korraga ärramaksa,
ning jäi poolwiet rubla weel wõlgu. Kangro
naene mõtles, et se lehm temma kätte ärra-
lõppeb; agga Lause emma arstis lehma, lehm
hakkas parranema, sai termeks ning hakkas
rammu wõtma. Nüid läks kangro naese süd-
da kaddedaks, temma hakkas kahhetsema, et
ta omma lehma ni alwa hinna eest olli ärra-
annud, ning hakkas tedda taggasi kiusama.
Ta tulli ühhel õhtul Lause emma jure ja üt-
les: kui sa tulleswal nädalal mulle mitte kõi-
lehma rahha ärra ei maksa, siis on meie kaup
katki, ja minna wõttan omma lehma taggasi.
Laus kulis sedda pealt ja hakkas libbedaste
nutma. Temma wannemad elasid sure maante
äres ühhe sure illusa kõrtsi liggidal, kus ken-
nad saksa toad ollid, ja kus palju teekäijaid
saksa sees käisid. Kui Laufel aega olli,
käis ta kõrtsi jures, aitas hobbosid lahti wõ-
ta, neid jota ja olli iggapiddi teekäijatel ab-

biks, sai sedda wisi mõnne koppika rahha, ja
wis sedda emmale lehma maksuks.

Ühhel süggisefel õhtul, kui jo pimmedaks
hakkas minnema, tulli üks suur tõid, nelli
hobbust ees, selle kõrtsi ette; nelli noort här-
rat astusid tõllast ja läksid kõrtsi omajale, ja
üks neist olli tohter. Peale sedda kui need
saksad sõnud said ja jo kaunis pimme olli,
tulli se tohter ukse ette, kus meie wäike Laus
ka weel alles olli. Härra kutsus omma kut-
sari ja ütles: Mart, näita nüid et sul meh-
he südda on, ja to mulle üks furno pea-luu,
firriko aed on siinsammas liggidal; mul on
sedda tarwis, ja saad hõbbe rubla selle eest.
Ühäh, auus härra, saatke mind kuhhu tahhate,
ma lähhan teie kässo peale iggasse kohta;
agga nüid õ aeges firriko aea peale minna,
ja sealt furno pea luud tua, sinna on ennam
kui mehhe julgust tarwis; ei minna sinna jul-
ge minna. Laus kulis sedda pealt, astus
härra ette ja ütles: Härrake, andke mulle se
rahha, minna toon teile selle furno pealuu.
Härra watas temma filmi, hakkas naerma ja
ütles: Sesuggune rot; sinna olled mul se õige
toja. Õige tõeste härrake, minna toon teile;
meil on praego weel suur härja pealuu aeate-
wa otsas, sedda tõin minna mullo firrikoaea
takka metsa ärest, ja se olli kangelst raskem,
kui innimese pealuu ongi. Härra naeris nüid
poisi jutto peale weel ennam, kutsus teised
härrad ka ukse ette, näitas Lause peale ja
ütles: Wadake! se poisike tahhab mulle sedda
pealuud tua, mis mul ni tarwis on, ja minno

Mart ei julge mitte sedda tehha. Kule pois, kui sa tood, siis anname sulle iggamees hõbbe rubla, ütlesid harrad. Mitto tükki ma siis pean toma? küsis Laus. Ühhe ainsa, wastasid harrad. Agga to sa, ärra sa petta meid. Noh, eks ma siis to; egga ma ilmas ellawa innimese pead ei to, ma toon ifka ühhe, mis jo ammogi surnud on, ja seal on neid jo kül. — Minne siis Zummala nimmel, ütlesid harrad, meie anname sulle latternaga tulle jure. Laus wõttis latterna kätte ja läks omma teed. — Rui ta nüid kiriko aeda luukambri sai, ja ühhe pealuu wõttis, kulis ta kolleda hālega kui ma alt haua seest hūidwad: Pois, lasse mo pea rahhule! — Rūlm wārrin kāis ūlle Lauſe iſho, agga ta ei kōhkund; ta watas agga ūmber, egga nāinud keddagit, kōik olli wakka ja pimme kui haudas. Ta wiskas selle pealuu taggasi, ja ütles: wōtta siis, kui ta sinno on, lōi risti rinna ette ja wōttis ühhe teise; agga ta kulis seddasamma kasku teist korda, ommetigi mārkas ta ärra, et se sesamma jo kord kuuldud hāal olli, ning wastas: Minne, minne! egga sul kaht pead ei olnud, et sa jälle jo karjud, ja läks selle pealunga ärra. Mattuke maad ärraminnes, kuffus wae ne pois ühhe haua peale mahha, ja kustutas selle lābbi omma tulle latternas ärra. — Rui pois kōrtſi eest ärralāks, ütles tohter teiste hārradele: panneme mūtſid pāhhā ja lāhme temma jārrele; pārrast pois lāhhāb arraks, siis wōime temmale ommetigi appi minna. Memmad lāfsid, peitsid ennast lufambre tahha

ärra, ja ūks neisi tahtis poisi julgust katsuda ja hūidis kolleda hālega need sõnnad. — Rui Laus kōrtſi ette taggasi tulli, ollid harrad jo ees, kiitsid ning melitasid tedda, andsid temmale selle lubbatud rahha, andsid temmale saia ja saatſid ta koju. Laus läks nüid ennam lennates kui jookstes koju, andis rahha emma kätte, ja ütles sure rōmoga: Emmake, siin on rahha! Maksa nüid lehm, ja jāeb weel ūlegi.

Pois! kust sa ni palju rahha olled sanud? küsis wanna Luit. Laus rākis nüid ūlles, mis wiſil ta sedda olli sanud. Issa pūstis rahha tasku, läks kōrtſi jure ja ütles: Ausad harrad, minno poeg tōi need nelli rubla hōbbedat koju; temma on weel liig noor, et ni palju rahha õigel wiſil olleks wōdinud kōkko saada, sellepārrast iſhaldakſin minna wāgga teada, kuida se luggu diete on. Harrad selletasid wanna mehhele ärra, et ta sedda rahha nende kāest õigel wiſil olli sanud, kiitsid temma poega ja ütlesid: Sest saab mees, kes sulle au teeb, wannake, ja selle eest, et sinna ni dige mees olled, ja selle jārrele kulad, kellel au ennam ja armsam on, kui rahha, anname sulle weel ühhe hōbbe rubla; olle nüid meiega rahhul. Wanna Luit tānnas, läks rōdmsa sūddamega koju, ja nende lehme makso murre lõppis.

Sedda on ifka kuuldud, et heast seemnest, kui ta hea ma sisse langeb, head wilja tulleb; sedda wiſi olli luggu ka Lauſega. Issa walwas sure hōlega temma ūlle, rākis ning lugges temmale ausa meeste auteggudest ette, ja

selletas temmale sedda ka ärra, ja nisuggused juttud sünnitafid auteggude juurt poisikese süddamesse, ning nenda tulli se siis, et Laus seft üks wägga hakkaja mees sai. Nenda olli ta üksford jälle mõisas korral; mõisa dues sündis korraga suur kisa ja karrin, seft üks külla koer kiskus üht tüddrukut. Waene laps kufitas põlwili mahha, et koer temma paljid jalgu ei saaks lõhki kiskuda; koer rebbistas hullul wiisil temma ridid, ja tüddruk karjus kõigest wäest appi. Emal seisid taks mürisepa, raud labbidad käes, agga ei julgend liggi minna, waid karjusid sure hälega: hul koer! hul koer! — Ni pea kui Laus sedda kulis, ja näggi et koeral tüddruko ülle wõimus olli, polnud seal üks aeg, waid jooksis ülle pea ja kaela tallist, kus ta parrasate olli, wälja, ja olli kui tuul koera kulas kinni, rõhkus tedda mahha ja lastis ennese põlwili koera kaela peale. Koer olli tuggew, ajas ennese taggumiste jalge peale üles, ja püidis omma pead poisi alt wälja kiskuda; seal siis kargas üks neist müriseppadest appi, ldi koera labbida serwaga ristludest mahha, ja sedda wiisi pāsis waene tüddruk koera hammaste wahhelt, ja Laus olli temma päästja.

Laus olli jo merre tenistuses, kui ta ühhel päwal Tallinnas pitki laia ulitsat, omma asju käis, ja üht wäikest linna poisit üht saksa last hobbose ja saniga kolist näggi koju wiwad. Ni pea kui poisike ümber nurga laia ulitsale keris, kōhkus hobbone soldatite trummodest, rōstis sabba selga ja hakkas tuhhat tullist

nelja pitki laia ulitsat lõhkuma. Pois ja laps karjusid hinge wäest, ja sedda hullemine lõhkus ka hobbone, ja kōik rahwas jooksid ulitsa kõrwa. Agga Laus, kes ka seal liggidal juhtus ollema, ei põigand kõrwa; temma näggi taks noort hinge surma hirmus, ja ei piddand sellepärast siis ka issiennesest ühtigi luggu, waid kargas kōhhe hobbose ette, hakkas temma ninnasse kinni ja kānis temma pea kõrwa. Hobbone noorstas, purstas, wārrises kui hawa leht ja wahtis Laus se filmi, otsekui olleks ta tahtnud küsida: kas sinna se mees olled, kes minnust wõimust sai? — Loom jai seisma; pois ja saksa laps ollid seft surest ehmatusest ja hirmust jummetand kui furnud. Laus wōttis hobbose su ärest kinni ja tallotas tedda jalg jallalt koju. Laus seft sai paljo rāgitud ja temma nimmi auuga nimmetud. Selle mehhe auteggudest on ülleüldse wägga paljo rāgitud, kellest minnul agga se wāshhem osasa weel meles on, mis ma teile, mo armsad maa sõbrad wōin kulutada. Minna sowiksin sedda kōik kõigest süddamest, et meie keskes weel õige paljo nisuggusid mehhi saaks sündima ja sigginema, ning se sünniks, kui meie agga wōtaks issi hea kombedega omma laste ees ellada ja nende ülle walwata, ning neid nenda kuida se ülleüldse igga Issa ja emma kōhhus on, Jummalale mele pärast ja innimeste auuks kaswatada. Agga kas meie ka teme sedda? Parrako Jummal! Mis nāwad, mis kuulwad meie lapsed saggedaste omma wannematest? Se on tõeste üks ärrawastamata pat, et meie

laste wannemad omma lapsi ennamiste kui pörsaid kaswatawad; kui agga lapsel middagi köhtus on, se on kõik se kaswatamine. Issa kullutab omma rahha koppika ja omma aja körtsis tühja juttu ajades, tubbaka piip ham-maste wahhel, ning teeb ka weel wõlga; tulleb laggund, katkend ja täie peaga tuikudes koju, wannub ja rägib kui metsaline, heidab maoli mahha ja noorskab. Emma on koddoo must, soppane ja kaszimata, nisammoti ka temma lapsed; riidleb ning sõimab, lapsed ei kule Zummalast egga innimestest ühtigi head, ning kaswawad nisugguse kaszimata ja pattuse ello sees ülles. Kas peaks se mitte meie rahwale digusega laituseks ja häbbiks arwatud sama?

Laus ellas jo terve aasta rahholikult laewa orjuses, agga nüüd tulli kibbe aeg, tulli sõaag fätte. Türgi wäggi teggi meie ma raja peal liga, risus ja tappis, ja wõttis, mis ees olli, sealt, kuhhu ta ühtigi ei olnud pannud, selle pärrast olli meie wäggi seal Türidega rind rinda ja wello ellu wasto kous. Meie merre naber, Rootsi rigi kuningas Kustaw IIIas, teadis sedda hästi ärra, et meie ma wäe po-lest tühhi olli. Temma, kes jo ammogi meie Tallinna linna ja Tallinna ma peale maias olli, ei mõdtnud wastast leida, ja tulli 1790. aastal kõige omma merre wäega Tallinna alla ja mõtles tedda kui silku omma wõrku püida. Nimmetud aastal surel ristipäwa hommikul läks päike punnane kui werrine kops taewa pürest ülles, ja mitmed julged mehhed näggid tedda wimast korda; legi ei teadnud, mis enne

õhtut pididi sündima. Agga taewas olli om-mas kurwas meles seggane, kül temma ärra-teadis, mis pallawat päwa se tähhendas, ja kerged pilwed nutsid taewa al, nenda kui üks helde süddamega emma nuttab, kui ta omma lapsi willetsuses teab.

Barra hommiko hüidis waht üllalt masti kormist: Roots, Roots tulleb! Need sõnnad lendasid kui walf igga mehhe rindu, kõik jook-sid laewa lae peale kofko ja watasid pitki silmi sinna pole, kust nende ellotahja tullemas olli. Laewa peapealik küsis rahholise süddamega: Kas paljo laewu nähhä on? — Seitse laewa, wastas waht; kofhe peale sedda: wiisteist-kümmend, ja siis jälle: kakskümmend ja kaks. Polle se weel ühtigi hirmus, wastas pealik. Nüüd hüidis waht et jo kakskümmend kah-hekka, ja wimaks, et jo kolmkümmend ja nelli laewa on. Tallinna al on üks saar, mis Nai sareks nimmetakse, selle sare takka tullid nem-mad hulkas walges purjus kui määrato suur hanne karri laggedale, ja linna al seisid agga nelliteistkümmend meie sõalaewa nende wasto. Se olli kül hirmus, agga mitte Wennelasel; temma peale hirm ei haffa, temma selle jär-rele ei küssi: kas paljo waenlasi on? Ütle agga: wata seal naad on! ja anna agga wõlt, kofhe on werrine piddo lahti. Temma on jo kõige keelde rahwaga omma rammu katsunud, agga wõimust ei olle weel legi temma ülle sa-nud; sellepärrast on meie riik ni otsata suur, et ni suurt weel talgi ühhe wallitseja al siin ma peal ei olle olnud. Temma on sõuna

poolt põhja pole peale nelli tuhhat wersta lai, ja õhto poolt hommiko pole liggi kaks-kümmend tuhhat wersta pikk. Sõida nüid kaks-kümmend tuhhat wersta maad, sõida kaks-sadda päwa ja igga päaw sadda wersta, se kõik on ikka weel Wenne riik. Temma on ni määrato suur, et kui meil päike loja lähhäh, siis on meie õhtone taewa illo neil rahwail, kes hommiko pool ellawad, koit. Meie siin heidame maggama, agga nende õ on otsas. Sest se siis tulleb, et teiste riikide wallitsejad kadedusega temma peale watawad ja omme-tigi temmast wõimust ei sa. Temmast ei sa ka kegi wõimust, ni kaua kui Wennelane Wenne-laseks jääb, ni kaua kui temma, nenda kui-da tännini, kõige peale Zummalaga hakkab. Hommiko kui ta hunnest ärkab, on meie Önnis-teggija tähhendus ehk märk — rist, se essi-mene temma rinna peal. Sellega pallub tem-ma ommale ning ue päwale önnistust; nenda-sammoti ka kui temma sõma laua äre istub, ehk sõma laua ärest ülles tõuseb, tännab tem-ma ristiga. Tulleb temma sinno jure, terre-tab temma ristiga essite omma lojat, ja siis sind, ja seddasamma wiisi lähhäh temma ka sin-no jurest ärra. Temma hakkab ja lõppetab kõik Zummalala nimmel, ja se on, mis tedda ni jul-geks teeb. Nenda olli ka luggu Tallinna al. Wenne-lane ei hirmand Rootsi sure wäe ees, temmal olli üks kange abbimees, kelle peale temma usk kindel on, kes seal üllewal ellab ja kõik ärranäeb, mis siin al sünnib, ja kes ikka nõrgemale kangema wasto jõudu ja abbi annab.

Se kutsmata wõderas ei tulnud mitte ota-mata, tedda odati jo mõnda päwa. Meie laewade peal ollid suredükfid kangeste lae-tud, weetündred tükkide wahhel wet täis win-natud, et kui tulli lahti pääseb, wessi liggi ja kääpärast on. Kõik olli walmis, tükki süited põllesid, iggamees panni walge särgi selga, walged püksid jalga; kued ja kühbarad wissati kõrwale, et ühtigi ees egga tülliks ei oleks, ja et iggamees ennast lahkestest ligutada wõiks. Seddamaid tulli ka Rootsi liggimale. Kõik walmistasid endid kül furma wasto, agga nende süddamed ollid kindlat julgust täis, otsekui eh-hitaksid nemmad endid pulma. — Se on tõeste halle ja kolle nähha, kui rammusad, tuggewad ja terwed mehhed ennast nifugguse werriise tõ wasto walmistawad, kus ühhe ni-fugguse kange waenlase wasto minnes ellusse jäämist lotagi ei olle, ja mehhed ommas jul-guses pealegi weel otsekui surelised selle peale, et nemmad omma ränga hinga ahhastuse sees mehhed on, ja neil on ka õigus selle polest, sest et mees se esimene innimene olli, kes loja kääst ilmale tulli. Kui nüid kõik walmis olli, lödi laewa kirriko kella, ja kõik laewa-mehhed läksid pühha kujude ette. Wanna halli peaga risti-usso õppetaja olli nende ees põlwili maas, kõik ollid tassa ja wafka tem-ma ümber, sest iggamees olli nüid waimus Zummalala ees, löi risti ette ja kummardas. Nüid tõusis se pühha mees ülles, pöris ennese rahwa pole ja rakis waggase hälega nenda: Minno armsad pojad! Minna ollen nüid nen-

de hingede eest, kes praego wimast korda selle pühha kohha peal seiswad, meie taewast Jssat, kelle tenistuses minna wannaks ja halliks ollen sanud, pallunud ja neid temma pühha hõle alla annud. Temma, kes meid lonud, on ka meie ellopäwade ülle arru teinud; selle pärrast ärgo kartko kegi, et meil tanna üks walli päew ette tulleb, kus julge süddamega mehhi tarwis on. Seal naad tulleswad! meie ellotahjad; agga nemmad leiawad meid ees, leiawad mehhi, fedda surm ei kohhuta. Waenlane on suur omma rammo peale, meie sured omma sure abbimehhe peale, sest meie olleme süita, ja temma tulleb meid ommas ahnuses hukkama; agga ilma Zummala tahtmata, kelle peale meie lotus suur on, temma meie ülle wõlmust ei sa. Minna õnnistan teid selle Zummala nimmel, kelle silma al teie siin seisate. Temma pühha warjo alla ollen ma teid annud. Temma pühha tahtmine sündko teiega. — Minge nüid iggamees omma kohha peale, ning wõitelge omma armsa isfama ja meie riigi wallitseja au eest. Ja iggamehhe suust kuuldi need sõnnad: Taewane Jssa! Sinno tahtmine sündko minnoga; agga siiski pallun Sind: anna mulle kerged hawa, ehk usfinat surma. Iggal pool kuuldi ütleswad: Jäe nüid Zummalaga wend! Kui mind õhto ennam ei olle, siis pallu üks Jssa meie palwe minno hinge eest, — ja iggamees läks nüid julge süddamega ja selle kindla lotusega, et agga se temmaga wõib sündida, mis Zummata pühha tahtmine on, kelle nimmel nem-

mad omma õiguse eest wõitlewad, — omma surma wasto. Taewaallune läks seggaseks, paksud pilwed koggusid kokko ja matsid päikese ennese tahha, ja tähhendasid, et selle waitse ja tassase hommiko järrele üks walli pääw tulleb. Rõit seisid omma paiga peal; iggamees omma suretükki jures, kõik ni tassa ja wacka ja kõik walge särgi wael; iggamehhe silmis paistis temma süddame tust; hukkatuse tulli läikis nende kões, ja otasid agga kasku peale hakkata. — Tallinnas olli ka jubba karrin ja praggin lahti; tõllad ja wanfred müdisesid ja weersid pitki linna ulitsaid, waesed koddanikud, isfad ja emmad, pöggenefid omma laste ja warraga sure ruttuga linnast wälja ja jätsid ommad ellud ja majad Zummala hõleks. Zeised matsid omma warra kõrwale mahha kuhhu kegi sai; kõik ollid selle sure hirmo ja kartuse läbbi sures mures. Iiggi kahheksakümme aastad ollid rahho ja õnne sees mõda lainud, egga polnud sest ajast, kui meie Wenne rigi otsata tiwa alla saime, Tallinna maad innimese werri kašnud; — agga nüid tulli üks walli pääw kätte, iggamees kartis õhtut, sest et teadmata olli, mis ta toma sai. Linna rahwas tullid hirmund ja kohmetand ühhe teise wasto ja küssisid: Mis meist saab, kui waenlane male tulleb? Meie wäggi on liig nõrk temma wasto panna; temma wiib meid soutomaks ärra omma male. Kegi ei tašnud Rootslase terrawa kuinte alla lange- da, ja sellepärrast olli nut ja häddakaebamine otsata.

Sedda möda jõudis Rootsi wäggi pitkamine kui kurri ilm liggimale. Nende peapealik tah-
tis omma laewu ühte hunnikusse fogguda, et
meie wälkest merre wägge ühhe hobiga merre
põhja upputada; agga Wennelane ei otand ni
kaua, waid ni pea kui Roots ni liggidale jõu-
dis, et meie kulid temma selga ulatasid, las-
kis meie merre wäe peapealik, admiral Sit-
sakow, werre lippe ülestõmmata, ja kõik meie
laewad tõusid hinge ja puhhusid tuld, suitsu
ja surma waenlase wasto. Rootsi poolt olli
sefamma luggu. Tükkide mürrin olli ni fange,
et laewad wärrisefid, mailm pörrus, taewaäl-
lune kōhhas sest waljust paukumisest ja rasku-
misest; tule õhk kumas sest kangeft pallawast,
merri punnas werrest, linnud ja kallad pög-
genesid mailma otsa ärra, ja kõik mis filma
nähha olli, uppus otse tulle ja suitsu sisse, ja
ses paksus suitsu pimmeduses ollid mehed
rängaste ello ja surma wasto wõitlemas.

Sedda wiisi möllades läksid kahheksa tundi
möda, ilma et se hukkatuse tulli olleks waitind.
Waenlane olli sureline omma rammo, Wenne-
lane omma diguse peale, ja kumbki ei tahtnud
järele anda. Pealikud jooksid iggasse kohta
ja karjusid: Anna wallu, ja anna wallu! Ha-
watud, kelle käed ehk jallad purruks lastud
ollid, wingerdasid omma hädda sees maas;
hawatud ja purrustud innimeste kehhad ollid
hirmsad, werri, hüddi ja sissikonna tükkid li-
merdasid iggal pool jalge al. Püsfirohho suits
olli laewade sees ni paks ja pallaw, et inni-
mesed läkkatasid; mürrin, karrin ja kissa ni

mārato, kui olleks kõik mailm siin paikus
hukkaminne mas olnud. Agga kõik se aphas-
tus ei jõudnud weel Wennelase süddant nõr-
gutada. Maddrused laddusid pitki laewu nenda
et pead suitsesid otsas püsfirohtu ja kulid tü-
kkide jure kandes ja küssid pealikute käest:
Kelle pool wõit on? — Taewane kōhhus on
weel kous, ei polle digus weel mõistetud egga
otsus antud, wastasid need; olge agga karmed
ja ärge andke järrele.

Waatke, nenda on luggu sõas, ja arwate
seft, mis ello sõamehhe ello on; ellago ta ted-
da ma ehk merre peal, ta on ifka ränk ja raske.
Sõamees lähhab meie eest wälja, ja meie jae-
me rahhoga koju, agga mis head teme meie
temmale? Sellepärast, minno armsad sõbrad
ja luggejad, ärge pōlgage soldatit! Olgo ta
omma ehk wõderas, wõrke tedda ifka hea me-
lega wasto; andke temmale ommast waesufest,
ni paljo kui jõuate, ja ärge mõrke mitte kad-
deda filmaga, mis teie temmale annate; tem-
ma andis teie eest kõik mis temmal armas
olli, — temma andis isieniast.

Nüid hakkame jälle Rootslasest peale. Wi-
maks märkas ta ommetigi ärra, et ta sure
hābbi sisse jāeb, ning panni sedda wägga im-
mekse, et meie wälke merre wäggi ni kangeste
ja wallidaste temma sure wäe wasto jõudis
panna. Temma lotus, linna ülle wõimust sa-
da, kaddus nüid hopis, ja hakkas tagganema;
agga sai ta ifka weel tuld ja rauda wasto
filmi. Nisuggust nalja temma ennam ei taht-
nud, hakkas pōggenema ja läks sure kurjuse,

hääbi ja hammaste firristamisega omma teed. Tulli hakkas nüid kustumä, kange tükkide mür-
rin lõpma, suits lahuma ja merri waikima,
agga taewaallune wuhhises ja kōhhas weel
sest kangeft pōrrutamisest, ja wessit wahhutas
punnast wahtu; innimeste liikmed ja purruks
lastud kehhad ujusid temma sees. Üks suur
Rootsi sõdalaew wōdeti wangi, teine pōlles ärra.
Se olli diete hirmus, keft merres wee peal
ūht nisuggust tullist mägge nāhha. Kōik lae-
wa rahwas pōggenes üllepea ja kaela patide
sees ärra. Üks wāike poisike, ūhhe laewa peä-
liko poeg, kes ka sureks ja kuulsaks mehheks
pidi kaswatud sama, olli ūksi laewa peale
mahha jānud; temma wāetima isä olli ka jo
walmis ja maggas merre pōhjas, ja tedda ei
tulnud selle sure rutto sees, kus iggāūhhel is-
siennesega teggemist kōl olli, kellegil mele.
Temma olli selle sure mōrrina eest alla laewa
rumi lāinud, ja seal laewa purjude wahhele
fui ūks wagga loom, maggama jānud, ja ei
teadnud sest ūhtigi mis ūlle temma pea sūn-
dis. Pallaw suits ärratas tedda wimaks hun-
nest ūlles; ta jooksis ūlles laewa lae peale, ag-
ga ei olnud ennam innimese hinge nāhha;
surma hirm ajas tedda ūhhest kōhhas teise,
agga kuskil ei leidnud temma kindlat paika.
Tulli wōttis nüid wōimust, kōik tōrwatud laewa
kōied, purjud ja mastid ollid lama tulles. Riik-
rite lābbi nāhti sedda õnnetomat last pōlwili
mahha langewad, ja kākeseid taewa pole ūlles
firrutawad; wist pallus ka omma sure hirmo
ja hādda sees Zummalat. Tulline pallaw ei

annud temmal ennam kussagil olla, ta lastis
ennese laewa taggumisest otsast kōiest karsast
mōda alla wee liggidale, istus sinna wiimse
jalgu peale, watas armetoma nāoga iggale
pole ūmber ja otas pāāstmist; agga kes wōis
seal aidata, sest et iggal silmapilgul odata olli,
et laew wasto taewast lōhki lāhhāb. Mōlle-
mate laewa otste sees on ūllal sured haugud,
kust ankro kōied lābbi kāiwad, ja mis tinnaga
woderdud on; ni pea fui nüid se tinna ja tōrw
sest kangeft pallawast suilama hakkas, jooksis
se temma kaela. — Waene emma! kas wōi-
sid sa sedda, kui sa tedda omma rinna otsas
ja ommas sojas sūlles ellitasid, kōl teada, et
sa omma last nisugguse hirmsa surma wasto
kaswatasid? Sa ei nāe tedda temma kibbeda
surma hādda sees, ja nāeksid sa tedda, mis ūt-
leks so helde jo ärras sūdda so sees? Anna
ennast rahhule, waene õnneto emma; kōik need,
kes siin wōitlesid ja langesid, ollid emma po-
jad, kōiki on emma rind toinud, kōiki emma
armastus armastanud; se on jo ikka seddawisi
olnud, et sōdda innimesi raistab. Waene wil-
lets watas weel hāledda silmega iggale pole
ennese ūmber, ja kui ta ka nüid kussagilt abbi
ei nāinud tullewad, langes ka temma merresse,
kūhhu jo mōnni mitto sadda meest enne tedda
ollid langenud. Kōhhe peale sedda sai tulli
pūsfirohho kambre, kus peale sadda tūndert
pūsfirohtu ollid. Se olli se kōige hirmsam,
mis merre peal ial wōib sūndida, ja mis inni-
mese film ialgi merre peal wōib nāhha. Kange
pūsfirohhi ajas laewa hirmsa kollinaga lōhki,

edstis tedda wee seest fõrgesse üles ja pillas tedda tükkiks ja tombiks nisugguse kangusega laiale, et kõik taewaallune tuld täis olli. Rauagi parrast sedda keritas weel kange wuhhin pilwedes ja merri kõhhas hirmsaste. — Igga wägga, tassase waimoga innimene küsib: Helde Zummäl, mis se nüid olli? Miksparrast olled sa omma innimestele, kedda sa heaks olled lonud, ja kes sinno pühha tahtmise järrele ühte teist peawad armastama, sedda wõimust annud, omma taewa al ni paljo kurja tehha? — Nõdder innimene! Kas se siis Zummala süi on? Se on meie omma ahnus, kes kui kõige willetsuse emma, ni paljo kurja ilmale sünnitab; selleparrast ei sõi meie omma ligimesele ühtigi head, waid tahhame sedda kõik isfi sada.

Kui se suur mürrin ja karrin mõdas olli, olli kõige Wenne laewade peal suur tannoandmine Zummälale, ja kõik lin olli kui üks suur pulma maja. Igga majas olli nüid lust ja rõõm; igga koddanik, igga perremees leidis ommaksed, leidis omma warra raiskamata, kellelgi ei pudund middagit. Wennelane hoidis ja warjas sedda omma rinnaga. Oh Wennelane! Kes sind tunneb, se au sulle annab.

Teisel hommikul peale sedda mõllamist, kui kõik laewade peal olli ärrakorristud ja jälle korda säetud, satis meie merrewäe peapealik Zuwiksest, kes kõige kergem ja karmem minnema olli, ja kes eilsel wallopäwal ka mitte wiimne ei olnud, waenlase järrele tähelepannema, kuhu pole ta läks. Zuwik-

kene olli eila ka mõnne kibbeda matso sanud, agga neist ei holind temma, waid laotas purjud kui linno tiwad laiale ja läks ni wallustaste eddasi, et merri suitses. Temma peapealik olli alles hinges ja terve, temma ei kannatanud sedda, et waenlane ni kassinaste nahka jättis, temma tahtis weel kord temmaga rammu katsuda ja näidata, et Wennelane Wennelaseks jääb. Zuwikene lendas kõigest wäest, agga temma peapealiko melest ei olnud ta weel karmas kül; temma kannatus lõppis, ta laddus pitki laewa eddasi ja taggasi, säedis, andis kasku, derus kassa ja hüidis: Lasse lahti! Anna jõudu! Anna jõudu! Zuwikene koggus omma jõu kofko ja temma minnik olli nüid otse linno lendamine. Agga kõik kes tedda nüid weel näggid, näggid tedda wimast korda, temma willets läks nüid hopis teistsugugi matsude wasto; ta ei tulnud enam taggasi, ta läks omma hauda; se karmas minnik olli temma wiimne.

Päike olli jo õhtusse jõudnud, kui ta kaks Rootsi laewa kätte sai, seddamaid nende wahhele läks, ja kõhhe olli ka eilane tülli ja mürrin jälle lahti. Se julge süddamega pealik tahtis wägga üht neist laewadest wiggaseks lasta ning tedda ärrawia; agga kas siis innimese tahtmine ikka ka nenda sünnib, kuida temma sedda tahhab? Selle kange ja pallawa mürrina ja karrina sees, kus üks laew kähhe sure laewa wasto wõitles, löi meie laus omma pealiko jallust mahha, ja kõikus selle labbi ni wägga ärra, et ta ka sinnasammasse paika

mahha langes. Mis se olli? küssis pealik. Se olin minna, auus hõrra, minna ei wõinud teid muul wiisil hoida; weatke se kuul, mis praego selle masti sisse läks, olleks teid tapnud. Tännan sind, Luik, ütles pealik, et sa mind surma lõuge wahhelt olled päästnud, küla ma sedda meles pean. — Tükid müristasid ikka weel kängeste ja kulid lenda-
sid hulludes ümber peade ja hawasid Luuwi-
kest rängaste; agga Rootsi laewad said ka omma ossa ja se riid olleks pea selletud ol-
nud, kui mitte kange tuul ei olleks tõusnud ja laewu laiale pillanud. Tuul läks ikka kängemaks ja merri ülleannetomaks; päwatähhe wiimne punna kustus õhto pool taewas; paksud pilwed katsid taewast kui musta linnaga finni; pimme õ laotas kui kurri kaarnas om-
mad mustad tiwad wuhhinal ülle merre ja upputas kõik omma pimmeduse sisse ärra. Ei olnud tähhkest taewas nähha, kange torm katsus omma rammu, merri paisus ja laenetas hirmsaste, ja üks ferge illus sõdalaew len-
das õ pimmeduse ja kess laenete hukkatusse wahhelt kui üks merrelind wallidaste ja ikka wallidaste eddasi. Range torm puhhus laia-
st suust hukkatusse tuult, keras merre põhjane üm-
ber, ning hulguks kui üks hundi karri masti kõiede wahhel, ja murdis ja kiskus kuhhu ta rammo hakkas; laened pihherdasid wahhutes wee sees ja rõhkufid kõige omma wäe ja ras-
kusega waest laewa ühhest küljest teise omma alla, ja jälle ujus temma nende alt wälja, jälle püidis temma nende kaotawa nõu eest ärra

põggeneda, ja se laew olli — meie waene, waene Luuwikene. — Merri tantsis surma tantsu, kurri torm ajas ühhe laene teise sel-
ga, weretas ja lõhkus neid ühhe teise wasto nenda et merri tuiskas. Nüid on piddo lahti, merre põhjas on pulmad ja meid odatakse pelopoisiks, ütles pealik, ja watas lattra tulle paistel suurte silmadega sedda pimmedat õdõ.

Seddawisi wennis se pitk ja pimme õ hir-
mo ja kartuse sees möda. Waesed, õnneto-
mad laewamehed, märjad ning külmad kui kallad, otasid wärrisedes koitu. Koit hakkas wimaks taewa al paistma ja näitas neile nüid nende õnnetust kõige omma surusega. Walge läks küla suremaks, agga taewas seggasemaks, merri mustemaks ja tuul kängemaks; ei olnud kussagil pool laewa nähha, mis neile olleks wõinud appi tulla. Range torm murdis sure masti poleks, mis Rootsi kuul wiggaseks löi, tulli sure pragginaga üllalt mahha ja wiis kakssteistkümmend meest ennesega merre põhja, ja need õnnetomad ollid need esimesed surma ossad, sedda merri ellusalt ärranelas. Kõik kōhkufid sedda hirmust asja nähhes. Kattid kistud kõied lehwitafid wihhinal, purrustud purju rābbalad loddisesid kange tule kās, lae-
wa kerre rāggises kõikis omma liikmetes lae-
nete wahhel ja solane wessi kees igga prao wahhelt kui sõela lābbi sisse; ei mõjund inni-
meste rammo merre ja tormi rammo wasto, ei olnud abbi kussagilt lota. Hirno ja kar-
tusega nāggid nemmad emal sured kiwi ot-
sad kui deluse hambad laenete wahhelt wahho

seest nende wasto hiritawad ja omma ossa otawad. Merri kees ning kōhhisēs nende wahhel, ning hirmutas laewamehhi liggimale tullemast. Kül pannid need waesed kõigest ommast wāest wasto, et nende laew kiwwide otsa ei saaks, agga parrako Zummal, nende jõud ei ulatand seal, kus ennam kui innimeste jõudu tarwis olli; kange torm ning laened ajasid neid wāekaua nende haua äre. Laewa taggumine ots juhtus wasto kiwwi, ja temma raske tüür, rānga raud ahhelate külges, kargas kui sulg ommast abbadusest wālja. Range tuul keritas tedda nüid kui hōōwli laastu, wiskas tedda ühtepuhku kollinal wasto kiwwa ja wessi tikkus sōrrinal sisse. Laewamehhed nāggid ārra, et naad sure willetsuse sisse sawad, jooksid hulga kaua laewa lae peale ülles, ja kes sinna jõudis, se weel hīnge jāt; kõik saēdus olli lõpnud, iggamees otis kurwa silmega kindlat kōhta, et weel omma ellu hoida. Ühhe hirmsa laene kōhhiin olli joemalt kuulda, kõik lōid silmad hirmo ja hādaga sinna pole, kust nende hukkaja kurja melega ikka liggimale tulli; iggamees hakkas laewa kõidest tuggewaste kinni ja kõik otasid kange hirmoga, mis neist nüid pididi sama. Se laene paisus ommas melewaldas kui kurri waim ikka suremaks, pihherdas ennast kange kōhhiinaga ikka liggimale ja liggimale, rōstis laewa kōrgesse ülles ja wiskas tedda nüid kui mae otsast kõige omma raskusega hirmsa kollinaga ühhe kiwwi otsa. Laewa pōhhi, tuggewast tamme puust ja kange rautud, rak-

sus purruks kui munna koor, laew langes külleli, ja temma esimine ots kaddus kui wāst laenete sisse ārra. Suredukfid, kulid, laekad ja kõik laewa asjad weersid prigginal ja praggiinal ommast kōhhas ārra, ja saea wieteistkümne mehhe ello, kes al laewas olli, kustus korraga kui küinal ja kõik langsid omma külma hauda. Laewa taggumine ots paistis weel kui üks pero tungal, mis kustumas on, wee seest wālja, ja tulletas üllejānud laewameestele mele, et neilgi parremat lota ei olle.

Kui se esimine ehmatas mōdas olli, andis laewa pealik käsku, mōnned palgid ja lauad kõidega kōkko sidduda et üht parwe sada, et kui wiimne hādaga kätte tulles, mōnned mehhed parwe peale wõisid karrata, ja ni kaua kui aggaial wōimalik omma ellu hoida. Mehhed hakkasid ka kōhhe peale, ja selle tō, hirmo ja kartusega lõppis ka se pāāw. Öhto hakkas jälle pimmedaks minnema, merri kōhhas raskeste, õ olli musta pimmedust tās kui haud, tuled ajasid kōrged weemāed wasto laewa, mis kord ülles kōrgesse tõusid, kord jälle alla merresse langsid, ehk mūhhadēs ülle laewa lāksid, agga ümber lūkkata ei jõudnud nemmad tedda ennam, egga sanud ülleüldse temmast ennam jaggu, sest et ta nüid kiwwide wahhele rōhhtud kinni seisis. Paksud uddopilwed tõusid merrest kui suits forstnast, pilkane pimmedus mustas kõik ümberkaudist, ei olnud maad egga tae-
wast nāhha, mailm olli otskui kaddund, — ja selle pilkase pimmeduse sees lāks merri korraga põllema, waene Zumwikene maggas ellawa tulles

sees; pimme õ läks walgeks päwaks, nenda et iggamees ühte teist wõis nähha ja ärratunda, ja kōhhe jälle langes kõik musta pimmedusse taggasi. — Helde taewane Jēsa! Mis se olli? hüidfid laewamehhed kōhkund. Se olli pitkne, ja kōhhe selle järrele kuuldi rānka mür-ristamist taewa al, wālgud walgendasid ja sih-hisefid pilwedes, mürristamine rāksus ja we-res hirmsaste ja kolledaste ülle merre ja tem-ma wiimne weermine kollises alles, kui jo teine weel rāngem ning hirmsam mürriin teine poolt wāsto hüidis. Rānge wiim ei sõelund, tem-ma wallas taewast mahha, otsekui olleks ta tahtnud merd ārraupputada; merri ning tae-was ollid ridus. Wāesed laewamehhed seisid tulle ja wee wahhel ja rākisid ühhe teisega: Ei nisuggust ilma weel polle nāhtud, ei ni-suggust õõd weel ellatud. Õ olli pitk ja kolle, wāesed rahwas ei sanud puhhata, ei soja egga leiwa suutāit suhhu omma tullist nālga kustu-tada. Mārjad ja külmetand wārrisefid nemi-mad kui hawa lehhed, ja ilmas ei tahtnud se kurri õ lõppeda; agga nende rammo ja wāggi olli lõpnud. Wāssimus, hunni, külma ja nālga ollid nende waewajad; üks katsus ühhes teine teises nurkas omma liikmid sirrutada, agga ikka andis merri külma leili takka peale; kõik otasid sedda pitka ja iggawat õõd lõpwad, wi-maks lõppis ta ka, nenda kui kõik lõppeb. Kōit lāikis jälle kui tulline penar taewa ja merre wahhel ning sünnitas uut päwa. Pāāw kos-sus kül walgemaks, agga ei rōmustand ta meie waeste merremeeste süddant, waid rāhhendas

nelle nende eilist hādada jälle ette. Päike pais-tis korra pilwede wahhelt, agga lāddus seal-sammas jälle nende tahha ārra, otsekui ei tahtnud ta nende õnnetust nähha. Wāesed innimesed watasid kurwa melega ühhe teise silmi ja küsisid ühhe teise kāest: olled sa ka weel hinges, mo wend? On sul ka weel jõudu ellada?

Kuulge mehhed! ütles laewa peälif: Siin meil ennam jāmist egga abbi innimestest lota ei olle, kui Jummal isst meid immelikult ei aita; jāme meie sia, siis meie surma kāest ei pāse, sellepārrast on siis parrem, et meie en-did jaggame. Üks hulk mingo parwe peale, ja kui nemmad Jummal meile pārrast on, kül temma neid siis maale wiib; teine hulk lāhhāb pati, sest se on jo üks puhhas, kus meie omma hinge anname, kas siin eht ema-mal. Res siis parwe peale tahtwad minna, need jātko Jummalaga ja mingo temma puhha nimmel eddasi. Rāhheksateistkümmend meest teggid, kuida peälif nõu andis, fargasid parwe peale ja hakkasid jo parwe laewast emale lūt-kama, kui jo sealsammas suur õnnetus sündis. Kolm meest juhtusid parwe ja laewa wahhele ja said sealsammas purruks rōhhutud; teist nelli meest nelas üks laene ārra, nenda et neid kēgi ennam ei nāinud, ja selle peale läks parw laewa ārest ārra. Õsine mürristamine olli kül waikind, agga torm mõllas weel ikka ja merri olli kurja wiikka tās, ja wiis need üllejānud üksteistkümmend meest kängeste ed-dasi, agga neid õnnetomaid ei nāhtud en-

TARTU ÜLIKOOLI⁴*

RAAMATUKOGU

nam kaa, nemmad kaddusid pea laenete wahhele ärra.

Pealik watas kiikri läbbi ja ütles süggawaste ohkades: Meid ei olle ennam! Nemmad on nüid seal, kust kegi weel polle taggasi tulnud; nende surma hirm on nüid mödas, nüid tulles kord meie kätte omma õnne katkuda. Minna ennam sia ei jä, kes minno feltsis ennast Zummala hole alla tahhab anda, se tulgo minnoga pati; kes tahhab jada, se jägo. Selle peale läks pealik pati, ja sured weepisfarad weersid temma palgid möda mahha; ta nuttis halledaste omma armsa Zuwwifese pärrast, kelle peal ta ni kaa ja ni paljo õnnelikuid päiwi olli ellanud, tedda ni sure willetsuse sees nähhes, ja et ni paljo hakka-jaid mehhe poegi temmaga ollid otsa sanud. Ta nuttis kui üks helde süddamega emma, kes omma ainust last hauda panneb, — ja nüid tikkusid ka kõik kolmkümmend kahheksa meest temma järrele pati, märjad ja liggund ja kellegil ei leiwa suutäit suhhu wõtta, sest kõik leib olli laewa rumis süggawa wee al, kuhhu kegi liggi ei sanud. Kõik läksid kurwa melega pati; kange tuul puhhus ifka weel rāngaste, ilm olli paksus uddus, merri kōhhas ning laenetas hirmsaste, ja wihma wallas kui oawarrest, kui nemmad padi laewa ärest lahsti lūkkasid. Wõtke mind ka liggi! hüidis üks hāal üllalt laewa taggumise otsa pealt. Se olli Lauis. Temma teadis kus kōhtas kapteni kajutis kaks puddelit wina ollid; temma läks wee alt läbbi, tsi neid ärra, ja ka ühhe kō-

tifese sees mõnned naelad kuitatud laewa leiba. Kõikide süddamed läksid sedda nähhes rõõmsaks. Pealik kitis Lauis temma julge süddame pärrast, wõttis tedda pati, ja iggamees sai mõnne tilga wina ja pallofese leiba süddame kinnituseks. Kõik tannasid Zummalat selle sure õnne eest, heltsid risti rinna ette, andsid endid temma pūhha hole alla ja sõudsid rõmoga eddasi.

Kui naad nüid terwe päwa otsa hulga maad said lainud, ja ilm ning merri ifka weel ühte wiisi kurja wiha täis ollid, nenda et iggamees kurwa süddamega ümber ringi watas, küssis kapten tüürmani käest: Mis raske murre sinno hinge peal waewab? Mis kurwad mõtted sinno pea otsaesist kortsu tõmbawad, wanna mees? — Wanna tüürman istus kõige selle aja süggawa mõttete ja süddame kurwastuse sees padi äre peal, ja wastas nüid kapteni küsimise peale raskest süddamest ohkades: Kuulge wennad! Meie assi lähhab seddawisi kuida ta praego on, hopis raisku, meie paat on wāgga rāngaste rahwast täis, ja kāib selselpärrast wāgga süggawaste. Tulles õ peale, siis ei wõi meie ennast selle waljo ilmaga kōggoni wee peal piddada, waid lähhāme kõik ühhe kōrraga merre pōhja; meie peame katsuma temma koormat kergitada, ja sedda peame tegema, enne kui pimme tulles, meie peame üks wiis ehk kuus meest wālja wiskama. Kõik kōhkusid ja kōhmetasid neid hirmsaid sõnnu kuuldes ni wāgga ärra, et kōlm wārrin nende lude ja liikmete läbbi kāis. — Se jut on kōl-

hirmus ja kolle, agga tüürmanil on digus. — Urge kohkuge ühtigi, ütles tüürman ja hakas sedda asja liggimalt tähhendama ütteldes: Meil tulles nüid üks walli mäng ello ja surma wahhel mängida. Meie kõik olleme mehhed, ja minna se kõige wannem teie hulkas ollen nisuggust piddu jo ennegi näinud, sellepärast kuulge minno nõu: On se Zummalat tahtmine, et meie sia peame surema, kuhhu meie siis temma pühha tahtmise eest wõime pöggeneda? Sellepärast peab se siis iggal ühhel meie seast üks puhha ollema, kas meie tänna ehk home omma hauda langeme, kaht surma ei sure jo kegi. Meie peame siis liisku heitma, minna isfi ka teie hulkas, agga meie kapten olgo sest kiltast lahti. Tahhate teie mind siis lapsiks tehha, tüürman? hüdis pealik waljo hälega. — Ei mitte, auus kapten, wastas wannamees, teil on digus ellawatele kasku anda, agga siin on surm meie wallitseja, ja meie ülle on nüid üks surem pealik, kes meie ülle kohhut mõistab, sellepärast olge rahhul; se luggu mis meil nüid ees on, ei pudu teiesse. Teil on weel raske wastamine eilse päwa pärast ees. Wadake sinna kiwwide wahhele! Sinna ta jäi, teie armoke; agga meil ei olle ühtigi wastamist. Kapten jäi waid omma süddame kurwastuses, ja tüürman rakis eidasi: Meid on siin kolmkümmend ja kahheksa meest, minna pannen igga mehhe jauks ühhe kahhekoppiko tükki küberasse, ja tõmman wie rahha peale noa otsaga ühhe risti, need on siis meie ossarahhad; iggamees wõttab siis

kübera seest ühhe rahha, ja minna se kõige wannem teie hulkas, wõttan kõige esite; kelle ossaks siis üks nisuggune märgitud rahha saab, se lähhab siis.

Selle peale wõttis ta omma ning teiste taskudest kolmkümmend ja kahheksa kahhekoppiko tükki ja tõmmas kõikide silma nähhes wie rahha peale noa otsaga süggawad ristid, panni neid teiste hulka küberasse, seggas hästi läbi ja ütles: Siin on nüid meie koptomõistuse otsus, ja iggamees teadko, et se Zummalat kohhus meie ello ja surma ülle on, ja et se, kedda ta tahhab hoida, hoitud, ja kedda ta tahhab pärrida, temma pärralt on. Nenda rakis se julge süddamega tüürman ja kõik watasid halleda näoga üks teise filmi, süggawad ohkamised tõusid nende rinnust, ja üks küsis otse teist käest: Kes peaks meie hulkas se esimene ollema?

Nüid wennad! ütles wanna tüürman, wõtame küberad peast ja heidame omma taewa Jäsa ette palwes põlwili mahha, sest temma tulles nüid meie ülle kohhut mõistma, ja iggamees tundis ommas süddames, et se assi muul wiisil ei wõinud sündida. Kõik olid tassa ja wakka, egga polnud muud kuulda kui merre kohhin, tule wuhhin ja rasked ohkamised.

Wanna auuwaart tüürman langes nüid põlwili mahha ja kõik teised temma järrele, ja kõikide filmad ja süddamed tõusid sel pühhal filmapilgul, mil ello ja surma ülle piddi mõistetud sama, taewa pole. Ei olnud neist weel kegi ni sures süddame ahbastuses Zummalat

passunud kui nüid, iggamees mõtles et nüid temma wiimne ots käes on. Wanna tüürmani halli pea otsa ees hiilgasid sured higgi tilgad, temma silmad olid wessised; temma ei olnud ommas süddames ennam selle mailma loom, waid olli jo kõiges ommas hinges teises parremas ilmas, sest ta mõtles kõrwaste, et temma kui selle ossarahha nõu andja, ka selle esimese rahha saab. Need kurwad kõhmetand nänd temma ees, uddune ilm, kange tuul ja laenetaw merri kinnitasid tedda temma mõttete sees ja täitsid temma hinge pühha waggadusega, ta tõstis silmad ülles taewa pole ja pallus täiest süddamest: „Rule meid! Wata ommast selgest taewa rigist meie peale, kes meie siin sinno silma al põlwili maas pallume. Meie ei pallu mitte ilmaliku õnne, helde, armoline Jummal, olle meie hingedele armoline, hallaste meie üle; kinnita meie süddant selle wiimse te peal ja õnnista meid meie sure hädda sees. Sinno tahtmise järrele olleme meie ilmale sündind, mehheks sanud, ja sinno tahtmise järrele lähhawad nüid muist meie seast sinno jure. Sinna näed meid meie haua äres, sinna olled meie seast ommad ossad jo wallitsenud, wõtta siis meie hulgast kes sul armsad on. Agga, taewane Isa, ärra waewa meid, meie olleme jo kül waewas olnud. Tänno olgo sulle, et sa meile weel aega annad, ommad hinged sinno pole tõsta. Sinno pühha tahtmine sündko kui kõrges taewas, nenda ka maddalas ma peal ja ka siin süggawa wee peal. Amen!“

Nüid wennad, olleme meie walmis, ütles wanna, tõusis maaft ülles ja kõik teised temma järrele, seggas rahhad ommas kühbaras ümber, wõttis siis esimese rahha isfi wälja, tõstis käe ülles kõrgesse ja ütles täiest süddamest: Siin ta nüid on! Agga mis ta on, sedda teab se, kes iggaühhele temma ossa jaggab. On ta ristiga, siis ollen minna se esimehe, kes teistele teed näitab. Selle peale wõtsid ka kõik teised, ja mitmete käed wärrisid, neid kühbarasse sirrutes. Olge mitte arrad, wennad! ütles tüürman, meie lapse aastad on jo mödas, ja nüid on aeg mil näitame, et meie mehhed olleme, kes surma ees ei wärrise. Ja se sündis siis, et Abram, Mikkel ja kolm wenne meest ristiga rahhad said. Abram langes omma wenna Lause ümber, hakkas tuggewaste temma kaela ümber kinni ja ütles: Minna lähhän nüid, mo wend, ja nüid Jummalaga! Kui so käsfi hästi käib, ärra unnusta mo naest ja lapsi! Ei mitte, Abram, wastas sure hingega Laus, sinna olled naese mees, olled laste isä; minna ollen üksi, minno järrele ei nutta kegi, — tõmmas ennese wenna kaelast lahti, wiskas kühbara paati, lõi ristikese rinna ette ja — merre laene kattis tedda kõikide silma eest ärra. Kõik kõhkusid sedda nähhes ärra ja hüidsid immetledes: Laus läks omma wenna eest! Laus läks omma wenna eest! — Oh Luit, Luit! hüdis pealik ja hakkas kibbedaste nutma, nisugust meest kaotades, sest ta armastas tedda. Mikspärrast teggid sa mulle sedda süddame

kurvastust, ütles ta. — Agga Abramil olli sesamma julge südda, temma soontes likus ka soe werri, temma põris ennese Terrase Mihkle pole ja ütles: Mihkel! Minna ei wõi omma wenna hinge peale ellusse jada, sul on ka naene ja lapsed, minna lähhan sinno eest, nenda kui minno wend minno eest läks, ja kui sa koju saad, wi siis minno õnnistust minno naese ja lastele, anna mo wanna isä kaele suud ja ütle: temma jäi omma armsa wenna jure seltsiks, — kargas selle peale merresse ja legi ei näinud tedda enam. Reed kolm wenne meest ollid ka jo omma märga hauda läinud. Paat sai nüüd kergemaks, ruum suremaks ja tuul ajas tedda karmeste ebdasi.

Agga nüüd sündis üks imme, mis ülle kõdide innimeste wõimuse läis. Kui meie hädä kõige surem on, kui legi enam aidata ei wõi, — siis on se, kes kõige kangem ja kõige kõrgem on, se kõige liggem abbimees. Temma kulis merre ning tule kōhinas nende waggade palwed, temma issi wallitses neid ja kartsus nende usku, temma teadis sedda et nemmad temma pūhha nimmel sisse läksid, sellepärast satis ta nende jure sured lauad, laewa lugid ja tūhjad wadid mis laewa ümber ojusid. Iggaüks sai siis ühhe ehk teise neist kätte, ja taewane Issa andis neile rammu ja jõudu neist kinni hoida, ja needsammad laened, mis neid pidid ärranelama, wisid neid läbbi õ ja pimmeduse ifka padi järrele.

Eks olle sest armwalikult nähha, et se, kedda Zummal hoida tahhab, hāddasse ei jä; sago

temmast mis temmast saab, ifka on se temma ehk teiste parrandamiseks. Hakka agga julgeste ühhe hea tõ peale ja loda diete süddame põhjast temma peale, ei sinno tõ siis nurja ei lähhä. — Selle peale läks ilm waiksemaks, tuled puhhusid ennast tühjaks, merri jäi rahhule ja hingas ommast surest wāssimusest ommas otsatomas sures wõdis waggaste ja selge taewas watas ennast kui peegli klasis temma filleda peallise sees, egga polnud enam jälge egga wermet minnewate päwade mõllamisest ülle jänud. Taewas ütles ommas hommikus illus ja kõit olli ni wacka ja waikne, kui polleks talgi kurja ilma olnud. Päike tõusis ommas pärris taewalikuses uhkuses, kerged pilwed kumasid kui tulle paistel temma ees; päikese paistus kuldas nende äred, walgustas ning sojendas mailma, merri hülgas sest taewalikust illust, kallad mängsid wee peal, linnud lendasid ülle merre ja meie laewameeste süddamed ollid rõmu täis, et jälle ellawid lo mi näggid. Agga nende peält, üks tullise waimoga mees, istus sures mures ja raskes kurvastuses, tedda ei rõmustand ühtigi, — ja kui korräga sõa tükide paugud kangel mõda taewa allust kuuldi mürisewad, tõusis tul-line punna temma palgesse, temma silmad hiirgasid kui tulle sādmed ja ta mehchine südda ärkas kui hunnest. Kuulge! hüidis ta elleda hälega, kus mehhed meestega kous on! Kuulge! mürin lähhäb kangemaks ja ifka kangemaks; se on lode pool külges, seal on meie rahwas Rootslasega jälle ridus, ja

minna istun siin kui üks nuttur naene. Oh helde Zummal! mis on minnust sanud, kiskus omma kae lahti ja rinnad paljaks, ja olli di-ete sures tuskas. Oh Zuurwike! Zuurwike! Ma armastasin sind, miks olled sa mind mah-ha jätnud? Anna mulle ommad tiwad, et ma sinna wõiks lennata, kuhhu mehhe auu mind huiab, kuhhu mo hing kippub. Sa ei näe, sa ei kule mind, sa olled külm pu; minnul on weel hing sees ja närtsin siin kui üks üksif rohho kõrreke pallawa liwa sees. — Andke ennast rahhule, auus pealik, ütles tüürman, halleda süddamega temma peale wadates, sõd-da ei olle jo weel ma peal lõpnud. Se on wist meie Kroonstati merre wäggi, mis te peal Rootslasega kokko juhtus, ja nüüd temmale jälle pallawat päwa küttab. Teie polle jo weel wanna, teie päwad on alles ees. Dige kül, sinna wanna diglane halpea, minno päwad on weel ees, agga need on minno rasked wasta-mise päwad. Sa näggid kül kus mo wõimus, mo wallitusus, mo rahwas, mo laew mis mul tunnaeila alles olli, jäi. Se kõik langeb minno süiks. Minna polle mitte ennam se mees, mis ma olin, minna ollen nüüd kui üks nõrk putk lange marro kâes; temma wintso-tab, temma murrab mind, minna langen ja ei tõuse ialgi ennam. Oh minno waene wan-na isä! Mis ütleb sinno südda, kui sa min-no õnnetust kuulda saad? hüidis ta äkkiste ja nuttis kibbedaste.

Mis se on? hüidis järsko üks hääl padist, wadake seal need mustad täppid wee peal!

Need on hülged, wastas üks teine; olleks nüüd püssi ollewad, wõiks ühhe laska ja saaks lihha näha kustutuseks. Mis jut se on! hüidis kolmas, üks teie näe, need on jo inimeste pead. Need sõnnad ärritasid peäliko jälle hin-ge, ta tõmmas kiikre taskust, watas sinna pole ja hüidis sure rõmoga: Waatke immet! Need on jo kas merre waimud, wõi meie mehhed isä! Ja need naad ollid ka; nemmad tõst-sid iggamees kâe ülles ja hüidsid tuggewa hâlega: Wennad, meie ellame weel! — Meh-hed patis ei uskund omma ennese silmi, õeru-sid neid, watasid jälle sinna pole ja küsisid üks teise kâest immetledes: Kulda wõisid nem-mad endid selle pitka õ otsa waljo merre peal hinges piddada? Ja nemmad ollid tõeste needfammad, ollid priisked ja terwed. — Ag-ga kes kaitset, kes hoidis neid merre hukka-tuse eest? Se olli Se, kelle peale nemmad lootfid. Kas sa tunned tedda luggeja, kes sind ni hästi ärratunneb? Hoia ennast siis temma pole, loda temma peale ja ärra kur-wasta tedda kurja teggudega, siis temma sind ei jätta. — Paat pöördi nüüd nende õnneto-mate wasto, ja iggamees tahtis esimehe olla, neld pati tõmmata, nende rõõm olli suur, et kõik wiis meest alles hinges ollid. Minna terretan teid, teie Zummalast mulle taggasi antud, ütles pealik rõõmsa süddamega. Teie ollete nüüd Zummala kâest otsekui ueste ilmale sündind; sest temma walwas teie üle, ellage siis temma mele järrele. Selle peale langsid nemmad patis põlwili mahha ja andsid omma

hoidjale kõigest hingest tännu. Pealikul olli weel nattoke wina ja leiba hoitud, ta andis siis mõlemist ni hāsti neile kui teistele nattoke süddame kinnitust. Irm olli nüid wāgane ja merri tassane, ja päike paistis lõdne poolt taewa alt diete sojaste; neid pandi pāwa kätte puhkama ja uinusi maggufaste magama. Päike jõudis jo õhtusse, kui nemmad need rõõmsad sõnnomed kuulsi: Wadake, kus ma paistab! Ma, ma! hüidsid kõik rõõmsa süddamega hunnest ülles ärkades. Nemmad jõudsid ma äre, kui päike alles kaunis kõrge olli. Se koht kus nemmad male said, kahhesatelsikümmed wersta siin pool Kroonstati linna, olli üks merredärne illus ning diisew heinama. Linnud lirrisesid pude latwes, lõksed laulsi taewa al, ja kukked laulsi ligidal küllas; teine poolt wennis külla karri üle mae kōjo pole ja karja poisikesse sarwe hāled kõllasi metsas. Maggus lilleste hais lehtas ümberkaudo, kündjad kündsi wāljade peal, — ülleüldse kõik mis nemmad siin nägid ja kuulsi, melitas nende meelt ja rõmutas nende süddant. Nemmad ollid omma tundmise polest kui lapsed, kes ühhe illusa ue tütte sawad; nende kõhjud ollid tūhjad, agga nende süddamed ollid rõmu täis, nemmad ollid nüid omma waewa kiufatusest pääsnud. — Wata, kuidas innimesed siin ellawad! rāksid merremehhed issikeskes, nemmad ei tunne surma hādda, ei sõa hirmu egga merre hukatust, ellawad wāikest, rahholist ellu; agga kes teab, kas naad siiski rahhul on? — Paat

jõudis nüid ifka kalda pole liggimale, jooksis kaldasse kinni ja rahwas astusi wālja, pāhhi olli nende jalge al nüid kõwma, ja otsata merri, mis neile ni paljo hirmu ja waewa teggi, jai nende selja tahha; nende ees olli õnnistud ma, mis kõige lomadele iggapāwast toidust ja kattet annab, middagi, mis meie saggedaste tunda ei märka, sest et Zummala õnnistus allati meie filma ees on. Meie tarwitame sedda kül, agga kas anname selle sure Andjale selle eest ka tännu? — Nemmad, kes ommas hāddas ja willetsuses Zummalat tundma ollid õppind, teggid sedda, ja tännasi tedda nüid, kes neid ni immelikult olli hoidnud, sellesamma täie süddamega, kellega nemmad patis omma osarahha wõtmise pārrast tedda pallusi.

Suur hull marahwast jooksi nende wasto ning ei jõudnud sedda kül immeks panna, kuidas ni paljo innimesi ühhe ni wāikese padiga selle kurja merre peal ennast hinges wõisi hoida, ja mitmed neist heast innimestest tōid neile, mis neil juhtus ollema, leiba, solasi kallu ja pima. Need õnnetomad kustutasi nüid omma nālga, kuiwatasid endid, puhkasi pari pāwi, ja lāksid siis Kroonstati linna, nellikümmed wersta teine pool Peterburri linna, kust meie merrewāe üllem peapealik sedda õnnetust ja luigede mehhiisi teggusi meie sure keisri praua Katarina ette wiis. Se helde süddamega suur ja kulus keisri praua laskis need kaks wenda omma ette tulla, rākis nendega wāgga allandlikult ja armolikult, fittis neid

nende auteggude parrast, panni neile omma kâega aumârgid rinda, laskis kummagi wennaale sadda rubla hõbbe rahha anda, nimmetas neid tenistusest lahti ja laskis neid koju minna. Nemmad langsid temma ette põlwili mahha, tannasid selle sure auu ja helduse eest, ja Laus ütles: Minna ei lähha koju, suur keisri praua! Las mo wend minna, temmal on naene ja lapsed; mind ei ota kegi. Minna jäen sind orjama, ni kaua kui mul hinge rindus on. Need sõnnad ollid wägga selle sure praua mele järrele, temma üllendas tedda underupseriks ning panni tedda omma keiserliko padi peale sõudjaks.

Se assi sai peagi kõiges Peterburri linnas kulufaks, kõik sured safsad rakisid sest, nimmetasid saggedaste Lause nimme ja ihheldasid tedda nâhha sada. Abram läks nüid koju, Laus satis wanna isfale seitsekümmend wiis hõbbe rubla ja jäi isi uhkesse Peterburri linna ellama. — Temma olli, kuida meie temmast jo teame, iggapiddi üks hakkaja mees; temma olli üks neist meestest, kedda mitte igga mehhe naene ilmale ei sünnita; temma ei hõlind ei weest egga tullest, ei ellust egga surmast, waid kui üks julge teggo tehha olli, kelle ees üks teine julge mees kohkus, olli Laus esimine seal kallal. Temma olli auus, lahke, julge ja sure hingega mees; et ta kâl maddalast soust sündind olli, olli ta ommetigi omma hinge polest kõrge ja sai ka kui üks nisuggune kõigist auustud. Sest igga julge ja hakkaja mehhe teggo olli temma kõige surem uhkus, ja kui üks nisuggune teggo tehha olli, ei kûs-

sind temma: Kes mo waewa maksab? Temma leidis omma palka omma tõ sees. Temma oskas ka püssiga targaste ümberkâia, olli kange küt, ja läks ühhe ja sellesamma julge sõudamega ni hästi jännese kui karro wasto, ja kellele ta omma püssiga tuld andis, se nahka jättis; selleparrast andis pealisk temmale lubba jähtis kâla, ja ilm arwaste tulli ta ilma sagita koju, temma jahhitask olli ifka täis.

Ühhel õhtul näggi temma, Niewa jõe kallast möda jahhi pealt tulles, ühhe kallamehhe naese wâikeses lootfikus wõrgo seest kâllo wälja wõwad. Temma wâlke laps istus lootfiko ninna ja suples, rinnuli lootfiko äre peal, omma pisukese kâega wee sees. Emma meel kâis kalla peale, ta rõhtus lootfiko ühhe külje peale, sai kalla kätte, agga — temma laps olli kadund. Selle üle kohkus waene emma ni wägga, et ta kui meletu kummuli lootfikusse mahha langes. Laus näggi sedda, — polnud seal üks aeg, püs ja jahhitask jõe kaldale mahha, üle pea ja üle kaela sisse, ja üks kaks kolm olli laps temma kâe, ojus temmaga lootfiko jure, panni tedda lootfikusse, ojus lootfiko tagga ja lükkas tedda kalda pole, ja ni pea kui temma jallad põhja ulatasid, hakkas ta lootfikusse kinni ja weddas tedda kaldasse. Suur hulk innimesi, suri ja maddalaid, riklaid ja waesid, jooksid jõe kaldale kofko, iggaüks tahtis tedda nâhha, iggaüks tahtis temmale kitust anda. Kaks tohtert juhtusid ka seal hulkas ollema, nende tarkuse ja abbi läbbi tõusid emma ja laps jälle hinge, ja Laus

lunnastas jälle ühhe nore ello wee surmast, ja temma südda likus jälle rõmo parrast temma rindus. Laus sai nüid jälle Peterburri linnas kõikide, suurte ja maddalate, juttuks. Se luggu tulli wimaks ka meie armoliko sure ketsri praua ette. Temma südda olli selle üle wägga rõmus, ja temma oskas ka wägga hästi, sured teud sureste tassuda, ta lastis Lause jälle omma ette tulla ja ütles armoliko hälega: Sinna olled üks hea innimene, Luit, nisugused innimesed on minno mele järrele; ja ikka nisugguseks, kui sa tännini olled olnud, siis tahhan ma sind meles piddada. Minna ollen jo kuulnud, mis sa jälle olled teinud ja tännan sind sinno liggimeste nimmel, ja selle sure praua auuks olgo ööldud: temma helde süddame kaste läikis temma selges silmas. Minne nüid Luit ja olle ikka mees. Luit läks koju ja sadda hõbbe rubla ollid jo ees temma laua peal loetud. Laus näggi selle rahha, ja temma silmad jooksid wet täis, lange põlwili mahha ja pallus täiest süddamest Zummalat omma sure wallitseja eest, agga mitte selle rahha, waid temma helde süddame parrast. Rahha peale temma ahne ei olnud.

Mõnned nädalad peale sedda watas üks härra omma mõisa häknast, kuida paksud pilwed lõuna poolt üllesajajad, taewaallust ärraseggasid, ning pärawalgust ma pealt ärrawarjutasid. Iim läks ikka pimmedamaks, walgoheitmised läikisid pakso pilwede sees ja kange mürristamine pörrutas hirmsaste taewa al; päike olli otsekui murren, kurjad pilwed katsid

tedda finni, kõik mailm põlles otse walgoheitmistest, kange weewli hais laotas ennast igagale pole laiale ja üks mürristamise hoop raksus ja kähwatas ni raskest, et kõik mailm pörrus, agga wihma ei tulnud ei pilksa. Se hoop teggi kurja, ütles härra isiennesses, ja seddamaid tõusis ka paks suits wäikese kasse metsa takka ülles. Mõisa rahwast ei olnud keddagit koddõ, kõik ollid heinamaal. Se helde süddamega härra jooksis kõhhe talli, tõi hobbõse wälja, ei wõtnud aega saddulat ja waljõid otsida, waid kargas kõhhe selga ja ajas tühhat tullist nelja sinna pole, kust suits tõusis. Tulline hobbõne wiis tedda lendus, lõdtsutes ja wahhutes kus abbi tarwis olli. Agga parako Zummal! awwitajaid ei olnud. Üks ilus uus tallotubba olli lama tulles ja kess toapörrandat romas üks wäike laps kassi pojaga mängides. Härra südda nuttis werd sedda hirmust willetsust nähhes; tullel olli jo wõimus ja pallaw tulline auur kumas jo emalt temma wasto ja kõrwetas temma juuksed kartsu. Oh helde Zummal! hüidis ta ommas süddame wallus: üks wagga, ilma süita laps põlleb sia sisse ärra. Sada sinna isfi abbi, minno abbi siin ei ulata. Ja temma, se armoline awwitaja satis abbi. Härra watas ommas süddame hirmus ennese ümber, ja näggi emalt ühhe innimese joostes liggimale tõttawad, püs kaenlo al ja kühbar peus. Nutta! Nutta! hüidis härra emalt temma wasto. Agga kes wõis se kül olla, kes ni karme ja pitka samodega sedda maad mõetis? Kes muud kui

jälle meie laus; sured higgitiilgad weersid temma palgid möda mahha. Olle mees! ütles hārra sures hinge aghastuses, to se laps toast wälja. Wata siin! ja tõmmas omma tasko ramato wälja, se on sinno palk. Laus ei fuland neid sõnnu, temma näggi lapsse hädä sees, se täitis temma rinnad, ja temma südda paisus, et laps weel wäljas ei olnud; ta wiskas kõik ennese ümbert mahha, mis tülikis olli, kallast ühhe pange wet, mis õnnests due peal olli, ülle pea omma kaela, jättis pange kummuli pähhä ja läks julge süddamega suitsust ja kangeist pallawast läbbi sisse. Silma pilguga olli laps kassi pojaga temma kaenloal, teise käega weddas ta ühhe sure laeka ennese tagga ja ni pea kui ta omma koormaga toa uksest wälja sai, langsid toa seinad ja laggi hirmsa pragginaga sisse, ja suits, tolm ja tulelegid käisid kõrgesse wasto taewast ülles. Laus panni lapsse hārra jalge ette mahha, lapsoke hakkas kõhhe omma wäikese kassi poja sabbasse kinni ja watas naeroliko näoga omma ümber. Se wagga loom ei teadnud, kuisuguse wallusa surma käest temma pääsnud olli; temma süddame rõõm läikis temma selges sinises filmas tulle ja taewa pole. Kõl se sedda ärratundis, kes temmale abbi satis.

Toa liggidal olli üks wäike aiti. Laus nägi ärra, et tulli seddagi ülle ei jätta, löi aida ukse sisse ja tallus selle hea hārraga wälja mis kätte juhtus. Ürikese aja pärrast löi ka tulli kattusesse ja teggi aida tuhha hunnikuks, egga wõinud seal kegi parrata.

Tulli olli omma teo teinud,
Kust ta tulli, kuhhu temma läinud?
Sedda teab Temma seal,
Kuhhu tõuseb meie palwe hää.

Metsa poolt nähti kolm innimest joostes liggimale tulleswad, üks naene walge särki wäl nende ees; ma kumas otse temma jalge al, temma ei jooksnud, temma lendas kui üks walge luik. Waatke, kas tunnete tedda? Se olli emma; temma kippus esimesest due peale, temma laste hädäpääle kihutas tedda tagga, temma liikmed wärrisesid, temma werri kumas soontes ja temma higgi auras. Seddawisi jõudis ta due peale; agga nüid olli ka ta jõud lõpnud, ta langes omma lapsse kõrwa rammoto mahha, ta hing olli rindus kinni, agga lapsoke olli ta kaenlus. Kino! karius ta hirmsa hälega, kui ta jälle hinge tahha sai, kus mo Kino? Kus mo teine laps on? Oh helde taewane Jessa! Tallita, tallita omma nuhtluse, minna ollen jo waene ja õnneto küt, hüidis ta ommas sures kurwastuses, ja se süddame waew rõhkus tedda ueste mahha. Temma wannem laps pudus, temma tubba olli tuhha hunnik. Kino, temma kae aastane tütar olli se suur lapselhoidja, temma olli omma piisofese wenna jure koju jäänud; agga Kinnut ei olnud kuulda egga nähha, iggaüks orsis tedda halleda filmega tulle sisse, kõikide filmad olid wet täis. Emma olli hingeto omma lapsse kõrwas maas, waene issa kiskus omma süddame wallo sees karmad peast ärra, kaebas omma hädä ja nuttis libbedaste, ja kõik ollid sures

kurvastuses sedda halledat luggu nähhes. —
Agga ärge karike! Andke ennast rahhule! Ei
Temma nuhtle ni raskest, kui teie arwate.

Rue aastane Nino olli pissokese wenna jure
koju jänud; pissoke wend olli maggama ui-
nund, ja himmo marjade järrele olli tedda
metša ajanud masikaid noppima. Sest kan-
gest mürristamisest kohkund jooksis ta kojo
pole, näggi toa põllewad, pöggeneš hirmoga
metša ja seal leiti tedda ühhe põša al nutwad.
Emma olli selle wahhe sees jälle märkama
hakkanud, ohtas raskest süddamest, ldi filmad
lahti, ja wälke Nino seisis kohmetand ja wär-
risedes kui hawa leht temma ees. — Olled
sa Nino? Olled sa mo laps? hüidis ta om-
mas sures süddame tustas, woi on se üks
kurri hunnenäggo, mis mind ni hirmsaste wae-
wab? Ta tõusis siis põlwili, wõttis ühhe lapse
ühhe ja teise teise kaento alla, tõstis filmad
taewa pole ülles ja tannas röömsa filmaweega
sedda suurt Zummalat, kes temma lapsi ni
immelikul wiisil ja ni immelikö nduga wallusa
tulle surma eest hoidis ja kaitšes. Selle peale
põris ta ennast hārra pole ja tannas ka tedda
kõigest süddamest.

Tanna mitte mind, minna ei wõinud ühtigi
tehha, tanna tedda, ütles hārra, lause peale
näidates, ja pakkus lausele sedda lubbatud
palka. Mis se on? — Se on se, mis ma
sulle lubbasin, wastas hārra. — Tannan teid,
auus hārra, teie helduse eest; minna rahha
eest omma hinge ei müi, ütles laus omma
diget hinda tundes. Mis minna teggin, sedda

olleks igga teine mees minno asemel ka tei-
nud. Andke se rahha selle waeše naesele,
selle ellomaja tulli wõttis, minna ollen sellega
dige wägga rahhul. Hārra watis üksi filmi
temma peale ja panni sedda wägga immeks,
et üks inimene, kes ni mehhišel kombel ni
wägga kutowaart tõõd teinud, ni uhke ja sure-
line on, ja teise inimese tannu wasto ei wõtta
ja ütles: Arwad sa, et siin ni pissut on, et
sa sedda wastowõtmise wäärt ei arwa ollewad?
— Olgo sedda pissut ehk paljo, auus hārra,
minnuše se ei pudu, wastas laus. Selle
peale andis siis se helde süddamega hārra selle
rahha selle waeše naesele, ja lubbas tedda ka
weel eddespidi aidata, ning ütles lause
wasto: Sinna ei holid ommast terwisest eg-
ga ommast ellust, kui sa tullesse lāksid, nisug-
une teggo on kül surema makso wäärt; tulle
siis minno jure koju, ma annan sulle rohkem.
Ei holi, auus hārra, ei rohkemast egga wāh-
hemast; Zummal andis mulle terwist, andis
mulle jõudu sedda teggu tehha, ja se wõis
temma tahtmine olla, et minna sedda teed
juhtusin tulles; kas siis temma pūhha taht-
mine ka rahhaga kalutakse? — So, ütles
hārra immestledes ja terrawa filmega tedda
peast jalloni mõetes: olled sa nisugune mees?
Kuida so nimmi on? Luige laus, auus
hārra. Luige laus, ütles hārra? Olled sin-
na se mees, kellest ni paljo mehhišid teggušid
rāgitakse? Minna rōmustan ennast, nisuguse
mehhega tuttawaks sada. Kes on sinno peā-
lik? Kaptin Lušin, wastas laus. Sedda

kuulsat meest tunnen ma; on temmal weel ennam nisuggusid mehhi? küssis hārra. Minna ollen se alwem, auus hārra, teised on weel parremad mehhed. Meist sōnnadest tunnen ma, et sa Luit olled, lō mulle kāt, meie olleme sōbrad, nisuggusid mehhi armastan minna. Minna kirjutan sinno peälifule seddeli ja pallun tedda, et ta sind home minno jure lubbab, siis ajame ennam juttu. Home otan ma sind siis; jā nüid Zummalaga Luit! Lausel olli jälle hea tō tehtud ja lāks rōdmisa sūdamega koju. Se hea hārra kirjutas selsam-mal dhtul temma peälifule, andis temmale teada, mis Laus olli teinud ning pallus tedda Laust hoomseks omma jure lubbada, ja sai omma kirja peale selle wastuse: Minna rōmustan ennast, et teie minno rahwast nenda auustate; se mees on auuwāart. Olgo tulle wdi weehāddas, mo Luit on ikka kange mees. Ta kuub on jämme, ja must kul mud, agga kue al on pene fuld.

Seddawisi rāgiti ja kirjutati Lausest. Teisel päwal tulli Laus mōisa ja leidis sedda head hārrat omma rohhoaedas. Hārra tulli lahke nāoga temma wasto, terretas tedda sōbralikult, ajasid paljo lahket juttu ja hārra mārkas kohhe ārra, et Laus mitte ukspāinis hakkaja, waid ka üks targa arwoga mees olli. Selle peale tulli toapois ja ütles, et roog jo laua peal on. Hārra hakkas Lause kōest kinni, lāks temmoga tuppja ja ütles omma praua ja lastele: Se on nüid se Luitge Laus, kellest meie ni paljo mehhisid teggusid olleme

kuulnud; meie olleme sōbrad, ja minna tahhan, et teie ja iggāiks minno majas tedda kui minno sōbra auustate. Asto liggimale Luit, wōttame sutāie wina, ja siis mis Zummal dnnistanud on. Lausel lōi tukline punna silmi, ja ütles hābbelikul wisit: Auus hārra, minna polle mitte dppind suurte sakstega uhhes laudas sōma. Olle sa dppind ehk dppimata, minna sest luggu ei pea, minna ollen siin ommas majas perremees, siin sūnnib agga minno tahtmine, ja minna tahhan nüid dige wāgga, et sa minno kōrwast istud. Arra mōt-le, et minna ennast parremaks pean, kui sinna olled; minna polle sedda weel ialgi teinud, mis sinna jo üllesnāitnud olled. Sa olled ikka julge surma ees, olle siis nüid ka julge ello ees. Wata siin minno lapsed, need on aina noor ello, mis siin laua ūmber ditsēb. Kas sa temma ees wārrised? — Mis seal nüid parrata plli, Laus pididi lauda istuma, ja kōik olli rōdmisad, kōik rākisid Lausega ni lahkestē ja ilma uhkufeta, otsekui olleks ta nende suggu olnud, ja temma olli nende hea sakste selsis, kui omma sugguwōssa seas. — Eks olle sest diete awwalikult nāhha, et mitte se mis soust meie sūndinud olleme, meile hinda ja head ei anna, waid meie ello wisid, meie sūdā on mis meid auustab ehk teotab. — Peale sōma andis praua temmale kuus illusat penikēst sārki ja kuus pari penikēsi sukki ja ütles: Need ollen minna omma lastega omma hārrale kuddunud ja dmmelnud, kanna neid terwisega, armas Luit. Wannem preilli

andis temmale ühhe uhke sidi kaelarättiko ja
härä omma kalli püsi ja jahhitasko, — ja
need anded teggid meie lausele ni paljo
rõmu, et ta omma üllemarase süddame rõmo
sees hüldis: Oh minno kallis härä! Mis
head wõin minna teile selle auu ja helduse
eest tehha? Minna sowiksin teid diete sügga-
wasse merre põhja, ja nenda et minna teid
sealt jälle wõiksin wälja tua. Rõdik naersid
selle ille õige rõõmsaste ja härä ütles: Tān-
nan sind, armas luik, jame parrem kuiwale
male, ja lähme tulleswal pühhapäwal metsa
püsi katsuma.

Nenda ellas meie laus, ja nenda sai ta
auustud. Agga kas sinna, kes sa sedda luggu-
loed, ei wõi ka nisuggune mees olla? Inni-
mene wõib paljo head tehha, kui ta agga sed-
da, mis ta tehha wõib, tehha tahhab. Se
mees, kellest meie praego juttu ajasime, teeb
meie rahwale auu, ja meie wõime uhked olla,
et ka meie rahwa hulkas sured ja kuulsad
mehhed sünniwad; sest se olli meie mees,
olli luige laus. —